

**Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Vlada Federacije Bosne i Hercegovine
Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine**

Strategija za prevenciju i borbu protiv nasilja u obitelji 2024-2027.

Sarajevo, 2023. godine

Strategiju za prevenciju i borbu protiv nasilja u obitelji 2024-2027. donijela je Vlada Federacije Bosne i Hercegovine na svojoj 23. sjednici, održanoj 22.12.2023. godine („Službene novine Federacije BiH“, broj 100/23), Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine na svojoj 11. redovitoj sjednici od 28. i 29.05.2024. godine, a Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine na svojoj 9. redovitoj sjednici od 12.06.2024. godine.

Finansira
Evropska unija

Štampanje ove Strategije finansirala je Evropska unija kroz projekat EU za inkluziju u BiH.

Sadržaj

I.	Uvod.....	5
II.	Metodologija izrade Strategije.....	5
III.	Usklađenost sa drugim relevantnim dokumentima	7
IV.	Strateška platforma.....	8
4.1.	Situaciona analiza (izvod)	8
4.1.1.	Prevenција nasilja u obitelji	9
4.1.1.1.	Faktori rizika za nasilje u obitelji.....	9
4.1.1.2.	Okvir za preventivno djelovanje	11
4.1.2.	Zaštita žrtava nasilja u obitelji.....	14
4.1.2.1.	Zaštitne mjere.....	14
4.1.2.2.	Socijalna skrb	15
4.1.2.3.	Zdravstvena skrb	16
4.1.2.4.	Besplatna pravna pomoć	18
4.1.2.5.	Sigurne kuće	19
4.1.2.6.	Ostali servisi.....	20
4.1.3.	Istražne i pravosudne radnje	21
4.1.3.1.	Postupak zaštite u slučajevima nasilja u obitelji	21
4.1.3.2.	Koordinacija.....	24
V.	Vizija Strategije.....	25
VI.	SWOT analiza	25
VII.	Strateški cilj: Smanjiti nasilje u obitelji.....	25
7.1.	Prioritet 1: Poboľšati sustavnu prevenciju nasilja u obitelji.....	26
7.1.1.	Mjera: Promocija tolerancije, nenasilja i rodne ravnopravnosti u obitelji i društvu	26
7.1.2.	Mjera: Razvijati mehanizme ranog prepoznavanja nasilja i otklanjanja faktora rizika za nasilje u obitelji	28
7.1.3.	Mjera: Unaprijediti proces praćenja primjene propisa i usklađivanja sa stvarnim potrebama	28
7.2.	Prioritet 2: Unaprijediti sustav sveobuhvatne i efikasne zaštite žrtava nasilja u obitelji	29
7.2.1.	Mjera: Unaprjeđenje zaštite žrtava nasilja	29
7.2.2.	Mjera: Unaprjeđenje potpore žrtvama nasilja.....	30
7.2.3.	Mjera: Unaprjeđenje rada sa počiniteljima nasilja u obitelji	31
7.3.	Prioritet 3: Unaprijediti istražne i pravosudne radnje u slučajevima nasilja u obitelji	32
7.3.1.	Mjera: Poboľšati uvjete za žrtve nasilja, djecu žrtava i svjedoke tijekom istražnih i pravosudnih radnji	33
7.3.2.	Mjera: Poboľšati efikasnost rada službenih osoba u slučajevima nasilja u obitelji.....	33
VIII.	Indikativni financijski okvir.....	35
IX.	Evaluacija, implementacija, monitoring i izvještavanje	37
9.1.	Evaluacija	37
9.2.	Implementacija	37
9.3.	Monitoring i izvještavanje	38
X.	Sažeti pregled strateškog dokumenta	39
XI.	Sažeti pregled mjera	43

Lista skraćenica

- BHEVAL** - Udruženje Evaluatora u Bosni i Hercegovini
- CEDAW** - Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena
- CEST** – Centar za edukaciju sudija i tužitelja
- DOB** - Dokument okvirnog budžeta
- Ex-ante evaluacija** - Evaluacija koja se radi u fazi izrade strateških dokumenata, prije usvajanja
- FMON** - Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke/znanosti
- FMP** - Federalno ministarstvo pravde
- FMRSP** - Federalno ministarstvo rada i socijalne politike
- FMUP** – Federalno ministarstvo unutarnjih poslova
- FMZ** – Federalno ministarstvo zdravstva
- FZZPR** - Federalni zavod za programiranje razvoja
- FZZZ** – Federalni zavod za zapošljavanje
- GCFBIH** - Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine
- GREVIO** - Grupa eksperata Vijeća Evrope za borbu i sprječavanje nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
- IPB** - Individualni plan brige/skrbi za učenika
- IPP** - Individualni plan potpore učeniku
- Istanbulska konvencija** - Konvencija Vijeća Evrope o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
- OSCE** – Organizacija za sigurnost i suradnju u Europi
- SOP** – Standardne operativne procedure
- UNWOMEN** - Entitet Ujedinjenih nacija posvećen rodnoj ravnopravnosti i osnaživanju žena
- VSTV** - Visoko sudsko i tužilačko vijeće

I. Uvod

Nasilje u obitelji prisutno je u svim zemljama svijeta, bez obzira na njihovo uređenje, ekonomsku snagu ili kulturu. Ono nije izolirani, pojedinačan događaj, već najčešće naučeni, transgeneracijski prenosiv obrazac ponašanja. Imajući u vidu navedeno, odgovarajućim preventivnim djelovanjem moguće je utjecati na promjenu društvenih navika i osigurati prekid prenošenja nasilnih obrazaca ponašanja u društvu. Ono što razlikuje pojedine društvene zajednice je razina stanja svijesti o nasilju kao neprihvatljivom obliku ponašanja, te razina odgovora na nasilje kada se ono desi.

Bosna i Hercegovina je jedna od zemalja koja ima kontinuitet rada na prevenciji nasilja, unaprjeđenju sustava djelovanja i zaštite, te strateškom i sveobuhvatnom pristupu u ovoj oblasti. Navedeno potvrđuje i prihvatanje međunarodnih standarda, kontinuirana provedba domaćeg i međunarodnog okvira kroz implementaciju strateških dokumenata u vezi sa nasiljem nad ženama, nasiljem u obitelji i povezivanje ove oblasti sa drugim razvojnim procesima. Naime, održivost strateškog planiranja u oblasti prevencije i borbe protiv nasilja u obitelji garantirana je člankom 36. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji („Službene novine Federacije BiH“, br. 20/13 i 75/21) kojim je predviđeno da Vlada Federacije BiH donosi strategiju za prevenciju nasilja u obitelji u kojoj će se definirati ciljevi za prevenciju/suzbijanje nasilja u obitelji. U vezi s tim, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je od 2013. godine u kontinuitetu realizirala strateške dokumente, usvajala godišnja izvješća i akcione planove, te donosila zaključke kojima su nadležne institucije preuzimale obvezu planiranja i realiziranja planiranih aktivnosti. Vlada Federacije BiH je, na 243. sjednici, održanoj 12.11.2020. godine, točkom 4. Zaključka, zadužila Gender Centar Federacije BiH da pokrene aktivnosti propisane Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 32/17) radi pripreme nove sedmogodišnje strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u obitelji. Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji BiH je u Članku 17. predviđeno donošenje sektorskih strategija, tako da Strategija za prevenciju i borbu protiv nasilja u obitelji predstavlja sektorsku strategiju kojom se postižu ciljevi Strategije razvoja Federacije BiH.

II. Metodologija izrade Strategije

Vlada Federacije BiH je točkom 4. Odluke sa 256. sjednice održane 18.02.2021. godine definirala da je nositelj izrade Strategije Gender Centar Federacije BiH, koji koordinira i vodi proces izrade Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u obitelji 2021-2027., uz sudjelovanje Federalnog zavoda za programiranje razvoja. Sudionici u procesu izrade Strategije su nadležne institucije Federacije BiH, županija i jedinica lokalne samouprave, te relevantni partneri, kako bi se optimalno reflektirale potrebe prevencije i borbe protiv nasilja u obitelji svih razina vlasti u Federaciji. Sukladno sa Odlukom, Gender Centar je primjenom otvorene metode koordinacije i uvažavajući

princip horizontalne i vertikalne koordinacije, formirao radna tijela za sudjelovanje u izradi Strategije, čime je osigurano uključivanje zainteresiranih strana u svim fazama procesa izrade Strategije. Sam proces obuhvaća usaglašavanje i komplementarnost razvojnih pravaca i strateških ciljeva sa strateškim ciljevima iz Strategije razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021-2027., dokumenata relevantnih za proces integracije BiH u Europsku uniju i drugih međunarodno preuzetih obveza BiH.

Gender Centar Federacije BiH je sukladno sa Člankom 30. Zakona o razvojnom planiranju proveo Evaluaciju implementacije Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u obitelji koja je implementirana u periodu od 2013. do 2020. godine, te je pripremio Metodologiju za izradu novog sedmogodišnjeg strateškog dokumenta. Sukladno sa Metodologijom, a prema Odluci Vlade Federacije BiH, Gender Centar Federacije BiH je formirao Izvršni tim za izradu Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u obitelji sačinjen od predstavnika/ca nadležnih institucija, s ciljem operative koordinacije izrade tehničkih elemenata, osiguranja kvaliteta procesa i rezultata u svim fazama izrade Strategije (sedam članova/ica). Formirana je Tematska grupa za izradu Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u obitelji, sačinjena od eksperata/ica koji praktično rade na poslovima prevencije, zaštite i postupanja u slučajevima nasilja u obitelji (11 članova/ica). Također, formirana je i Partnerska grupa za konzultacije u procesu izrade Strategije sačinjena od predstavnika/ca kantonalnih vlada, nadležnih institucija, relevantnih nevladinih organizacija i drugih zainteresiranih strana (25 članova/ica). Svrha Partnerske grupe za konzultacije je osiguranje vertikalne i horizontalne koordinacije procesa izrade Strategije, kako bi se osiguralo harmonizirano sudjelovanje svih institucionalnih i socio-ekonomskih aktera.

S ciljem izrade Strategije, održano je ukupno sedam sastanaka imenovanih radnih tijela, te niz pojedinačnih konzultativnih i operativnih sastanaka. Provedene su javne konzultacije putem organizacije javnih rasprava u sjedištima svih deset kantona u periodu od 6. do 17. prosinca 2021. godine na kojima je sudjelovala 121 osoba. Također, radni tekst Strategije postavljen je na web stranici Gender Centra Federacije BiH. Zainteresiranim javnostima je omogućeno da elektronskim ili pismenim putem dostave komentare, u periodu od 01. do 31. prosinca 2022. godine. Radni tekst Strategije dostavljen je i svim predstavnicima zainteresiranih strana i sudionicima radnih tijela. Neovisni evaluator proveo je ex-ante evaluaciju nove sedmogodišnje strategije, te je u travnju 2022. godine pripremljeno Izvješće o ex-ante evaluaciji. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je donijela Zaključak o usvajanju Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u obitelji 2021.- 2027. („Službene novine Federacije BiH“, broj 7/23) i uputila Strategiju u parlamentarnu proceduru. Zaključkom Vlade broj: 661/2023 od 04.05.2023. godine, Premijer Federacije Bosne i Hercegovine aktom broj: 03-02-531/2023 od 04.05.2023. povukao je iz parlamentarne procedure Strategiju za prevenciju i borbu protiv nasilja u obitelji 2021.-2027. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine na svojoj 10. sjednici održanoj 02.08.2023. godine donijela je Zaključak kojim je zadužila Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine da zajedno sa Izvršnim timom za izradu Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u obitelji 2021.-2027. ažurira Strategiju za prevenciju i borbu protiv nasilja u obitelji za novi vremenski okvir 2024.-2027.

III. Usklađenost sa drugim relevantnim dokumentima

Strategija za prevenciju i borbu protiv nasilja u obitelji 2024-2027. povezana je sa Strategijom razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021-2027., posebice u dijelu Prioriteta 2.3., u dijelu mjere 2.3.4. Promovirati toleranciju, nenasilje i rodnu ravnopravnost u obitelji i društvu izravno, ali i u okviru drugih prioriteta i mjera neizravno. Također, Strategijom se realiziraju i obveze prema Konvenciji Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji - Istanbulska konvencija¹, koju je Bosna i Hercegovina ratificirala i kao država preuzela obvezu da osigura uvjete za sprječavanje nasilja, provođenje istrage, kažnjavanje počinitelja nasilja i osiguranje uvjeta za reparacije žrtvama nasilja. Bosna i Hercegovina je samim tim preuzela i odgovornost za nepostupanje u slučajevima nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, ukoliko kao država ne osigura uvjete za implementaciju obveza preuzetih iz Konvencije. Važan dokument u ovoj oblasti je i Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena - CEDAW² koja predstavlja međunarodnopravni instrument u borbi protiv diskriminacije na osnovu spola. Konvencija je sastavni dio Ustava Bosne i Hercegovine Aneks I³ čime se primjenjuje izravno i ima prioritet nad državnim zakonima. Strategija predstavlja važan dokument i u dostizanju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini, a posebice Podcilja 16.1: „Značajno smanjiti sve oblike nasilja i s njima povezane stope smrtnih slučajeva“. Naime, Bosna i Hercegovina se ujedno, sa 192 države članice Ujedinjenih nacija, obvezala da će provesti Agendu 2030 za održivi razvoj, koja se sastoji od 17 ciljeva i 169 podciljeva. Također, u Bosni i Hercegovini je u 2021. godini Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, kao i entitetske vlade i vlade Brčko distrikta, usvojili su Okvir za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u BiH kojim su globalni Ciljevi održivog razvoja prilagođeni lokalnom kontekstu. Okvirom se promovira i princip „Nitko ne smije biti izostavljen“ koji ima za cilj da ranjive kategorije društva budu prepoznate i uključe se u sve politike. Upravo se ovom strategijom fokusira na jednu specifičnu kategoriju žitelja koji se susreću sa nasiljem u obitelji, čime Federacija BiH daje značajan doprinos implementaciji Okvira i Ciljeva održivog razvoja.

¹ Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji - Istanbulska konvencija („Službeni glasnik BiH“, broj 19/13). Nakon evaluacijske posjete Grupe eksperata Vijeća Evrope za borbu i sprječavanje nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (GREVIO) usvojeno je Izveštje za Bosnu i Hercegovinu o zakonodavnim i drugim mjerama poduzetim za provedbu odredbi Konvencije Vijeća Evrope o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija) koje je usvojeno na 27. sastanku GREVIO komiteta održanog 20.-24.06.2022. godine. Komitet potpisnica Konvencije Vijeća Evrope o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija) je 6.12.2022. godine usvojio, a 12.12.2022. godine objavio Preporuke o implementaciji Istanbulske konvencije.

² Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena - CEDAW (Res 34/180) usvojena je na Generalnoj skupštini Ujedinjenih naroda 18. prosinca 1979. godine kao prvi sveobuhvatni međunarodno priznati dokument o pravima žena. Na snagu je stupila, kao međunarodni ugovor, 03. septembra 1981. godine, nakon što ju je ratificiralo dvadeset zemalja. Trenutačno, 187 zemalja članica Ujedinjenih naroda pristupilo je Konvenciji, a među njima je i Bosna i Hercegovina.

³ http://www.ccbh.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf

IV. Strateška platforma

Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine, Člankom II A. 2. i Amandmanom V utvrđeno je da će Federacija BiH osigurati primjenu najviše razine međunarodno priznatih prava i sloboda. Federacija Bosne i Hercegovine obvezna je da poštuje niz međunarodnopravnih dokumenata iz oblasti ljudskih prava, kojima se zabranjuje nasilje u javnom i privatnom životu, a time i nasilje u obitelji. Dokumenti domaćeg i međunarodnopravnog karaktera obvezuju državu Bosnu i Hercegovinu, pa tako i njene entitete, na poduzimanje svih raspoloživih mjera kako bi se spriječilo nasilje u obitelji, žrtve zaštitile u najvećoj mogućoj mjeri, a počinitelji primjereno kaznili, uz osiguranje određenih programa za rad sa osobama koje su počinile nasilje.

Bosna i Hercegovina je ratificirala Konvenciju Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji - Istanbulska konvencija⁴, čime je kao država preuzela obvezu da osigura uvjete za sprječavanje nasilja, provođenje istrage, kažnjavanje počinitelja nasilja i osiguranje uvjeta za reparaciju žrtvama nasilja. Bosna i Hercegovina je samim tim preuzela i odgovornost za nepostupanje u slučajevima nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, ukoliko kao država ne osigura uvjete za implementaciju obveza preuzetih iz Konvencije. Bosna i Hercegovina je također ratificirala Konvenciju o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena - CEDAW⁵ i ona je sastavni dio Ustava Bosne i Hercegovine, te su samim tim odredbe ove konvencije obvezujuće. Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, kao oblik diskriminacije, prepoznaje se i nasilje po osnovu spola⁶. Nasilje u obitelji, kao kazneno djelo, definirano je Člankom 222. Kaznenog zakona⁷, te su predviđene sankcije za počinitelje nasilja. Također, zasebnim propisom, odnosno Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji⁸, definirani su mehanizmi zaštite žrtava nasilja u obitelji. Imajući u vidu navedeno, osiguran je mehanizam za kontinuirano djelovanje i unaprjeđenje sveobuhvatnog multisektorskog djelovanja koje podrazumijeva kako koordinaciju i unaprjeđenje pravnog okvira, tako i postupanje pravosuđa, policije, zdravstvenog, obrazovnog i sustava socijalne skrbi, ali i drugih servisa potpore što uključuje pravnu pomoć, smještaj u sigurne kuće, SOS telefonske linije, ulogu nevladinih organizacija i slično.

4.1. Situaciona analiza (izvod)

Kako bi se sagledala cjelovita situacija u praksi, slijedi kratki pregled stanja prema oblastima koje obuhvaćaju sustav djelovanja i to: prevencija nasilja u obitelji, zaštita žrtava nasilja u obitelji, te istražne i pravosudne radnje.

⁴ Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji - Istanbulska konvencija („Službeni glasnik BiH“, broj 19/13).

⁵ Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena - CEDAW (Res 34/180)

⁶ Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, („Službeni glasnik BiH“, broj 32/10)

⁷ Kazneni zakon Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16 i 75/17).

⁸ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji („Službene novine Federacije BiH, br. 20/13 i 75/21)

4.1.1. Prevencija nasilja u obitelji

Promjena društvene svijesti zahtijeva promjenu individualnih obrazaca ponašanja, koji opet zahtijevaju društveni odgovor kako bi se prevenirali obrasci ponašanja koji dovode do nasilja u društvu, odnosno nasilja u obitelji. Prevencija obuhvaća promotivne kampanje, programe obrazovanja, potpore ekonomskom osnaživanju, obuke profesionalaca koji se susreću sa problemom nasilja u obitelji, kao i rad sa počiniteljima nasilja u obitelji. Također, definiranjem faktora rizika za nasilje u obitelji, te djelovanjem na pojedine pojave koje doprinose razvoju nasilnih obrazaca ponašanja, moguće je dugoročno djelovati na društvene promjene koje bi dovele do društva sa nultom tolerancijom na nasilje u obitelji.

4.1.1.1. Faktori rizika za nasilje u obitelji

Znanstvene spoznaje o fenomenu nasilja u obitelji, kreću se od jednostavnih, monofaktorskih ka složenijim, multifaktorskim obrazloženjima. Dakle, riječ je o kompleksnoj pojavi čije se postojanje može objasniti samo složenom interakcijom faktora osobnosti (na razini žrtve i počinitelja, gdje su vidljive bolesti ovisnosti i druga individualna obilježja), faktora na obiteljskoj razini (funkcioniranje obiteljskog sustava, veze, odnosa i komunikacije, itd.) i faktora na socio-kulturnoj razini (kulturne norme i vrijednosti poput prihvatljivosti i tolerancije na nasilje općenito, patrijarhalne vrijednosti, i sl.). Promjena društvenih normi zahtijeva promjenu individualnih obrazaca ponašanja. Međutim, iako promjena navika i individualna spoznaja zahtijeva vrijeme, za slučajeve koji nisu psihopatološki moguće je definirati faktore rizika. Osobe koje su evidentirane kao žrtve nasilja u obitelji su u 13,47% slučajeva bile izložene nasilju u djetinjstvu, a u 15,8% slučajeva su svjedočile nasilju u djetinjstvu. Osobe koje su evidentirane kao počinitelji nasilja u obitelji su u 21,97% slučajeva bili izloženi nasilju tijekom djetinjstva, a u 23,93% slučajeva su svjedočili nasilju tijekom djetinjstva⁹.

Zloupotreba alkohola je registrirana kod 42,72% osoba koje su počinile nasilje u obitelji, zloupotreba opojnih droga je registrirana kod 14,81% slučajeva, a ovisnost o kocki i igrama na sreću je registrirana kod 10,88% slučajeva nasilja u obitelji¹⁰. Žene čiji intimni partneri imaju problema sa konzumacijom alkohola ili droga češće su žrtve nasilja počinjenog od intimnog partnera¹¹. Također, liječenje od bolesti ovisnosti je preduvjet za rad sa počiniteljima nasilja u obitelji, jer nasilne obrasce ponašanja nije moguće promijeniti ukoliko se počinitelji nasilja najprije ne izliječe od bolesti ovisnosti¹².

Osobe sa nižim stupnjem obrazovnog statusa su pod značajno većim rizikom da budu, kako žrtve, tako i počinitelji nasilja u obitelji. Naime, kada je riječ o registriranim

⁹ Kovač, R., Hrnčić, Z., Pilav, A., Poturković, M., Memić, F., Avdukić, N. i Balavac, M. (2018): Impact Evaluation of Mandatory Protective Measures on Domestic Violence, Evaluation Society in Bosnia and Herzegovina, USMEASURE, Sarajevo, str. 31.

¹⁰ Kovač, R., Hrnčić, Z., Pilav, A., Poturković, M., Memić, F., Avdukić, N. i Balavac, M. (2018): Impact Evaluation of Mandatory Protective Measures on Domestic Violence, Evaluation Society in Bosnia and Herzegovina, USMEASURE, Sarajevo, str. 27.

¹¹ OSCE (2019). Dobrobit i sigurnost žena, Istraživanje o nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini, OSCE, str. 3.

¹² Ganley, A. L. (1998). Understanding domestic violence. In C. Warshaw & A. L. Ganley (Eds.), Improving the health care response to domestic violence: A resource manual for health care providers. San Francisco: Family Violence Prevention Fund, str. 372.

slučajevima nasilja u obitelji, među žrtvama se nalazi samo 13,47% osoba sa visokim školskim stupnjem obrazovanja (fakultet, master ili doktorat), a među osobama koje su počinile nasilje u obitelji je 11,07% osoba sa visokim školskim stupnjem obrazovanja (fakultet, master ili doktorat), dok su ostali sa nižim stupnjem obrazovanja¹³. Žene nižeg obrazovnog statusa češće su iskusile neki od oblika nasilja u odnosu na one sa višim obrazovnim statusom¹⁴.

Grafikon 1: Faktori rizika za nasilje u obitelji

Istraživanje o utjecaju provedbe zaštitnih mjera definiranih Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji je pokazalo da 29,21% žrtava i 28,32% počinitelja nasilja nikad nije bilo zaposleno¹⁵. Također, kod osoba koje su počinile nasilje u obitelji u 26,16% slučajeva registriran je i neki od drugih oblika kaznenih djela osim nasilja u obitelji, a u 30,06% i neki od oblika prekršaja. Prema Istraživanju o dobrobiti i sigurnosti žena u BiH, žene slabijeg materijalnog stanja češće su iskusile neki od oblika nasilja počinjen od intimnog partnera u odnosu na one boljeg materijalnog stanja¹⁶.

Nasilje u obitelji nesrazmjerno pogađa žene, što ukazuje na društvene okolnosti koje dovode žene u situaciju da budu pod rizikom od nasilja u obitelji¹⁷. Žene imaju veću šansu da budu povrijeđene, kao rezultat nasilja, te deset puta veću šansu da budu ubijene, kao rezultat nasilja, nego muškarci (32,7% u odnosu na 3,1%). Istraživanje OSCE-a iz 2019. godine je pokazalo da je 48% žena tijekom života doživjelo neki od oblika nasilja, a 19% žena tijekom posljednjih godinu dana¹⁸. Istraživanje o utjecaju primjene zaštitnih mjera je pokazalo da su nasilnici u 51,08% slučajeva bračni partneri, u 10,3% slučajeva bivši bračni partneri. Međutim, u 16,26% slučajeva počinitelj je sin, u 6,5% slučajeva otac, u 2,72% slučajeva brat, ali su u određenoj mjeri počinitelji nasilja unuke i unuci. U vezi s tim, iako su i dalje počinitelji nasilja najčešće osobe muškog spola, a žrtve nasilja osobe ženskog spola, primjetan je porast i drugih

¹³ Kovač, R., Hrnčić, Z., Pilav, A., Poturković, M., Memić, F., Avdukić, N. i Balavac, M. (2018): Impact Evaluation of Mandatory Protective Measures on Domestic Violence, Evaluation Society in Bosnia and Herzegovina, USMEASURE, Sarajevo, str. 24.

¹⁴ OSCE (2019). Dobrobit i sigurnost žena, Istraživanje o nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini, OSCE, str. 63.

¹⁵ Kovač, R., Hrnčić, Z., Pilav, A., Poturković, M., Memić, F., Avdukić, N. i Balavac, M. (2018): Impact Evaluation of Mandatory Protective Measures on Domestic Violence, Evaluation Society in Bosnia and Herzegovina, USMEASURE, Sarajevo, str. 26.

¹⁶ OSCE (2019). Dobrobit i sigurnost žena, Istraživanje o nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini, OSCE, str. 63.

¹⁷ Daisy, N.V., & Hien, D.A. (2014). The Role of Dissociation in the Cycle of Violence. *Journal of Family Violence*, 29(2), 99–107.

¹⁸ OSCE (2019). Dobrobit i sigurnost žena, Istraživanje o nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini, OSCE.

odnosa, jer je u porastu i nasilje koje su počinile mlade osobe prema starijima. Također, djeca su kao žrtve nasilja prepoznata u 7% prijavljenih slučajeva nasilja u obitelji, u 52% slučajeva su svjedočili nasilju, a u samo 11% od tih slučajeva su prepoznate kao osobe koje su štice zaštitnim mjerama.

Imajući u vidu navedeno, prevencija nasilja u obitelji zahtijeva rano prepoznavanje i prevenciju nasilja u djetinjstvu, povećan obuhvat obrazovanja, ekonomsko osnaživanje, jačanje društvene svijesti, prevenciju drugih oblika kaznenih djela i prekršaja, te rano prepoznavanje i liječenje bolesti ovisnosti.

4.1.1.2. Okvir za preventivno djelovanje

Preventivno djelovanje u oblasti nasilja u obitelji nužno je početi što ranije, jer se stavovi, uvjerenja i obrasci ponašanja formiraju od najranije životne dobi. U vezi s tim, najveći utjecaj na kasnije ponašanje, ali i najveću odgovornost u odgoju i obrazovanju djeteta, osim roditelja, imaju odgojno-obrazovne ustanove. Kvalitetnim nastavnim planovima i programima, odgovarajućom opremljenošću ustanova i edukacijom nastavnog osoblja, ali i drugog osoblja koje je angažirano u obrazovnom sustavu, kvalitetnim medijskim kampanjama, te obrazovnim programima u medijima, mogu se postaviti dobre osnove za pravilan razvoj djeteta uz obveznu suradnju roditelja u cjelovitom nastavnom procesu. Na ovaj način promiču se vrijednosti ravnopravnosti spolova, uzajamno poštovanje i nenasilje u međuljudskim odnosima, nestereotipne rodne uloge, pravo na osobni integritet i svijest o nasilnim obrascima ponašanja.

Međutim, obuhvat djece predškolskim obrazovanjem za područje Federacije BiH je u pedagoškoj 2020/2021. godini bio 15.675 djece (od toga 47,56% djevojčica) kojima na raspolaganju stoji 214 predškolskih ustanova. Ukupan obuhvat djece predškolskim odgojem i obrazovanjem je 25%.¹⁹ Kod djece upisane u predškolske ustanove u 85,24% slučajeva su zaposlena oba roditelja, u 13,48% slučajeva jedan roditelj, 1,7% su samohrani roditelji i 1,15% su djeca čiji roditelji nisu zaposleni, puni iznos plaća 85,81% roditelja, dok ostali plaćaju umanjeni iznos²⁰. S obzirom na nedovoljan obuhvat djece predškolskim obrazovanjem, kao i neravnomjernu dostupnost ove usluge ovisno o pojedinim lokalnim zajednicama, djelovanje u ranoj dobi usmjereno na razvoj djece s ciljem omogućavanja sigurnog i kvalitetnog okružja za pravilan rast i razvoj djece i zaštitu od svih oblika nasilja je otežano²¹.

Zakonima o predškolskom, osnovnom, srednjem i visokom obrazovanju uređeno je obavljanje djelatnosti odgoja i obrazovanja, čija je svrha da se kroz optimalni, intelektualni, fizički, moralni i društveni razvoj pojedinca, sukladno sa njegovim

¹⁹ Podaci OECD-a iz 2021. godine

²⁰ Federalni zavod za statistiku. Statistički bilten br. 323. Predškolsko obrazovanje u 2020 u FBiH.

²¹ Osnov za integrirano, interresorno djelovanje u oblasti ranog rasta i razvoja djece, predstavlja Strateški plan za unaprjeđenje ranog rasta i razvoja djece u Federaciji BiH 2020-2025. godine. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine usvojila je Strateški plan za unaprjeđenje ranog rasta i razvoja djece u Federaciji BiH 2020-2025. godine, na 242. sjednici, održanoj 05.11.2020. godine, te zadužila Federalno ministarstvo obrazovanja i znanosti da, u suradnji sa federalnim ministarstvima zdravstva, rada i socijalne politike te financija, kao i Zavodom za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine i UNICEF-om BiH, koordinira realizacijom djelatnosti koje su u njemu planirane.

moogućnostima i sposobnostima, doprinese stvaranju društva zasnovanog na vladavini zakona, poštivanja ljudskih prava i unaprjeđenju životnog standarda građana²².

Uvođenjem pokazatelja o djeci koja napuštaju školovanje s razlozima napuštanja osnovnih i srednjih škola, znatno je unaprijeđen sustav prikupljanja i objavljivanja podataka u Statističkom biltenu Federalnog zavoda za statistiku, te je omogućeno praćenje kretanja i odgovarajuće djelovanje. Tako je, prema ovim podacima, u školskoj 2019/2020. godini u osnovnom obrazovanju 5.014 učenika promijenilo školu, dok je 177 učenika (od toga 37,28% učenica) prekinulo školovanje²³.

Radi unaprjeđenja slabog obuhvata vulnerabilnih grupa obrazovanjem, Federalno ministarstvo obrazovanja i znanosti, kontinuirano daje potporu studentima sa invaliditetom, kao i potporu predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama, stručnim udruženjima, nevladinim organizacijama i pojedincima, nositeljima projekta iz domena inkluzivnog obrazovanja, kao i programu potpore školovanja djece romske nacionalnosti i drugih nacionalnih manjina i socijalno ugroženih kategorija²⁴.

S ciljem ekonomskog jačanja i ublažavanja posljedica neravnopravnosti, Federalno ministarstvo obrazovanja i znanosti daje potporu programima obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja odraslih osoba, s fokusom na žene, radi lakše integracije na tržište rada.

Također, provode se unaprjeđenja nastavnih sadržaja s ciljem kreiranja rodno osjetljivih i nestereotipiziranih nastavnih planova i programa, te pratećih udžbenika i nastavnih materijala²⁵.

Osim navedenog, provode se i drugi preventivni programi u kojima se kroz sustav obrazovanja pravi utjecaj na promjenu individualnih obrazaca ponašanja, kroz sustav uvođenja sustavne prevencije neprihvatljivih oblika ponašanja i zaštite učenika u osnovnim školama u kantonima u Federaciji BiH. Cilj je uspostavljanje održivog i efikasnog modela prevencije neprihvatljivih oblika ponašanja i zaštite učenika, baziranih na najboljem interesu djeteta - daje se sustavni odgovor kroz grupni rad, individualni plan potpore učeniku (IPP) i individualni plan brige/skrbi za učenika (IPB). Prepoznavanje znakova nasilja u obitelji i pravovremeno reagiranje moguće je u zdravstvenim ustanovama uspostavljanjem sustava u kojem se zdravstvene ustanove prepoznaju kao mjesto od povjerenja, a zdravstveni radnici i suradnici u zdravstvenim ustanovama imaju jasne smjernice djelovanja uz potrebnu senzibilizaciju za odgovarajuće reagiranje u pojedinim slučajevima nasilja u obitelji. U vezi s tim,

²² Na razini Bosne i Hercegovine doneseni su: Okvirni zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“ br. 88/07), Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“ br. 18/03), Okvirni zakon o srednjem stručnom obrazovanju i obuci u BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 63/08), Okvirni zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“ br. 59/07 i 59/09, a na županijskoj razini uslijedilo je njihovo usaglašavanje.

²³ Kao razlog za prekidanje školovanja u 8,47% slučajeva se navodi loš uspjeh, 19,77% socijalni razlozi, 44,07% ekonomski razlozi i 27,68% osobni razlozi. Kada je riječ o srednjem obrazovanju, u školskoj 2019/2020. godini, 1.161 učenik je promijenio školu, dok je 401 učenik (od toga 38,9% učenica) prekinuo školovanje. Kao razlog za prekidanje školovanja u 45,64% slučajeva se navodi loš uspjeh, 8,48% socijalni razlozi, 3,24% ekonomski razlozi i 42,64% osobni razlozi. (Izvor: Federalni zavod za statistiku. Statistički bilten br.312/2020).

²⁴ Kroz program „Potpora školovanju djece romske nacionalnosti i drugih nacionalnih manjina i socijalno ugroženih kategorija“ i dodjeljuju se sredstava za potporu osnovnim, srednjim školama, stručnim udruženjima i općinama u realizaciji programa školovanja djece romske nacionalnosti, te daje podsticaj školovanju učenika kroz jednokratnu financijsku potporu i potporu obrazovanju odraslih Roma putem vanrednog školovanja ili druge vrste opismenjavanja i edukacije. U okviru Transfera za financiranje proširenog studentskog standarda realizira se program „Podsticaj školovanju Roma, državljana Bosne i Hercegovine“ koji studiraju na javnim visokoškolskim ustanovama u Federaciji Bosne i Hercegovine.

²⁵ Radi modernizacije i rasterećivanja Okvirnog nastavnog plana i programa za devetogodišnju osnovnu školu u Federaciji BiH, Koordinacija ministara obrazovanja i znanosti u Federaciji BiH pokrenula je proces njegove analize i revizije sa akcentom na uspostavljanje jače korelacije između pojedinih predmeta, redukcije nepotrebne faktografije, te prilagođavanja nastavnih sadržaja uzrasnim mogućnostima djeteta. Posebice značajan aspekt u ovom procesu je i analiza zastupljenosti rodne osjetljivosti kako u nastavnim sadržajima, tako i u udžbenicima koji su usklađeni sa Okvirnim nastavnim planom i programom za devetogodišnju osnovnu školu u Federaciji BiH. Cilj je, između ostalog, dobiti rodno osjetljive i nestereotipizirane nastavne planove i programe i prateće udžbenike.

Standardne operativne procedure za prepoznavanje nasilja i postupanje u slučajevima nasilja razvijene su za primarnu razinu zdravstvene skrbi. Određeni broj domova zdravlja usvojio je interne protokole o suradnji između službi čiji sastavni dio čine i ove standardne operativne procedure. U odnosu na ranije razdoblje bilježi se postupni napredak, posebice u dijelu prepoznavanja znakova nasilja.

S obzirom na to da su neravnopravnost i ekonomska ovisnost prepoznati kao faktori rizika za nasilje u obitelji, programi osnaživanja žena, potpore zapošljavanju i samozapošljavanju predstavljaju važan alat u prevenciji nasilja. U vezi s tim, u okviru rada Federalnog zavoda za zapošljavanje, provode se programi sufinanciranja zapošljavanja i samozapošljavanja u svim mjerama aktivne politike²⁶. Načinom sufinanciranja zapošljavanja utvrđeno je uvećanje subvencija za 10% u slučaju da poslodavac zaposli nezaposlenu osobu iz kategorije žrtve nasilja u obitelji. Istraživanjem kojim su obuhvaćena 1.033 poslodavca, utvrđena je potreba 64,85% poslodavaca za zapošljavanjem u 2020. godini, od čega se 40% odnosi na upražnjena radna mjesta, a 60% na nova radna mjesta. Spremnost poslodavaca da zaposle nezaposlenu osobu iz neke od teže zapošljivih ili specifičnih kategorija, odnosno zapošljavanje žena žrtava nasilja u obitelji, iskazalo je 18,01% poslodavaca²⁷. Ovdje je vidljiv potencijal i prilika koja uz suradnju službi za zapošljavanje, centara za socijalni rad i nevladinih organizacija može biti iskorištena za aktivni pristup ekonomskom jačanju žrtava nasilja u obitelji.

Također, u oblasti preventivnog djelovanja važna je i uloga pravosudnih organa. Odgovarajućim kažnjavanjem za kazneno djelo nasilja u obitelji preventivno se utječe na pojedince da poštuju pravni poredak i ne čine kaznena djela (generalna prevencija), utječe se na počinitelja da ubuduće ne čini kaznena djela i potiče se njegov preodgoj (kroz pojedinačnu prevenciju i rehabilitaciju), ali se kreira i društvena osuda za učinjeno djelo i postiže pravedno kažnjavanje počinitelja kaznenog djela.

Pravovremen, ujednačen i odgovarajući odgovor profesionalaca u slučajevima nasilja u obitelji zahtijeva postojanje programa edukacije i provođenje obuka za osobe koje rade sa žrtvama i počiniteljima nasilja u obitelji. U vezi s tim, razvijen je program za provođenje multisektorske edukacije, dokument koji daje uvid u osnovne obveze svih segmenata prevencije i zaštite, program obuke i hodogram koji prikazuje tok djelovanja, odnose i obveze pojedinih aktera. Ovaj program daje okvir za organizaciju strukturirane multisektorske edukacije od svih institucija i organizacija na svim razinama djelovanja. U vezi s tim, prema navedenom programu, kontinuirano se realiziraju multisektorske edukacije.

Osim navedenog, planskim i kontinuiranim promotivnim kampanjama moguće je djelovati na promjenu društvene svijesti. U vezi s tim, u okviru implementacije strateških dokumenata, posebice u okviru obilježavanja „16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji“, institucije i nevladine organizacije provode kontinuirane promotivne kampanje. S obzirom na to da je nasilje u obitelji naučeni

²⁶ Programi zapošljavanja: Prvo radno iskustvo, Prilika za sve, Periodično zapošljavanje, Zapošljavanje žena, Doprinos 500, Nova prilika, Javni radovi i Tražim poslodavca

²⁷ Izvješće o monitoringu ostvarenih strateških ciljeva i analizi trendova tijekom implementacije Akcionog plana za provedbu Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u obitelji u 2019. godini.

obrazac ponašanja, mediji mogu imati značajan utjecaj na promjenu društvene svijesti i promjenu individualnih obrazaca ponašanja.

Prevenција nasilja u obitelji zahtijeva praćenje podataka i stjecanje potrebnih empirijskih saznanja o nasilju u obitelji. Periodičnim tematskim istraživanjima dobijaju se informacije koje omogućavaju sagledavanje stvarnog stanja i kreiranje budućih politika u ovoj oblasti. U okviru postojećih transfera Federalnog ministarstva kulture i športa postoji mogućnost potpore projektima prevencije i borbe protiv nasilja u obitelji.

4.1.2. Zaštita žrtava nasilja u obitelji

Zaštita žrtava nasilja u obitelji obuhvaća zaštitu kroz izricanje i provođenje zaštitnih mjera, socijalnu skrb, zdravstvenu skrb, psihološku potporu, smještaj u sigurnu kuću, osiguravanje privremenog smještaja, pravno savjetovanje, programe zapošljavanja, edukacije i doedukacije, materijalnu pomoć, ekonomsko osnaživanje i zapošljavanje i dr.

4.1.2.1. Zaštitne mjere

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji u Federaciji Bosne i Hercegovine, kao jedan od oblika zaštite žrtve nasilja u obitelji, propisuje zaštitne mjere koje se izriču počinitelju nasilja u obitelji i to:

- udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor;
- zabrana približavanja žrtvi nasilja;
- zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju;
- obvezan psihosocijalni tretman;
- obvezno liječenje od ovisnosti i
- privremeno lišenje slobode i zadržavanje.

Zaštitna mjera obveznog psihosocijalnog tretmana provodi se u centrima za mentalno zdravlje,²⁸ mjeru obveznog liječenja od ovisnosti provodi Zavod za liječenje bolesti ovisnosti,²⁹ dok ostale četiri mjere³⁰ provodi policija.³¹ Praćenje provedbe svih zaštitnih mjera u obvezi je centara za socijalni rad.³²

²⁸ Regulirano Pravilnikom o načinu i mjestu provedbe zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji („Službene novine Federacije BiH“, broj 63/17).

²⁹ Regulirano Pravilnikom o načinu i mjestu provedbe zaštitne mjere obveznog liječenja od ovisnosti počinitelja nasilja u obitelji („Službene novine Federacije BiH“, broj 99/15).

³⁰ Zaštitne mjere u nadležnosti policije su: udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor; zabrana približavanja žrtvi nasilja; zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju; privremeno lišenje slobode i zadržavanje.

³¹ Regulirano Pravilnikom o načinu provođenja zaštitnih mjera za počiniocе nasilja u porodici koje su u nadležnosti policije („Službene novine Federacije BiH“, br. 19/14 i 95/18).

³² Regulirano Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja evidencije o izrečenim zaštitnim mjerama osobama koje su štice zaštitnom mjerom i o nasilnim osobama kojima su izrečene zaštitne mjere („Službene novine Federacije BiH“, broj 95/13).

Tabela 1: Podaci o zaštitnim mjerama prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji*

Godina	Broj izrečenih zaštitnih mjera						Osobe kojima se izriču zaštitne mjere				Osobe koje se štite zaštitnim mjerama			
	a*	b*	c*	d*	e*	f*	muškarci	žene	dječaci	djevojčice	muškarci	žene	dječaci	djevojčice
2018.	37	151	197	62	31	2	304	19			52	304	30	32
	480						323				418			
2019.	15	216	209	60	18		299	20	1	0	29	116	2	6
	518						320				153			
2020.	19	201	39	7	29		324	17			26	113	4	5
	545						341				148			
2021.	23	278	278	60	53		517	25			41	254	15	20
	692						552				330			
2022.	38	278	249	55	30	1	400	19			66	249		
	651						419				315			

a* - Udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor;

b* - Zabrana približavanja žrtvi nasilja;

c* - Zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju;

d* - Obvezan psihosocijalni tretman;

e* - Obvezno liječenje od ovisnosti;

f* - Privremeno lišenje slobode i zadržavanje

4.1.2.2. Socijalna skrb

Pravovremenim prepoznavanjem socijalno isključenih kategorija, s posebnim naglaskom na djecu žrtve nasilja, može se unaprijediti proces reintegracije i multisektorske suradnje s ciljem umanjavanja efekata nasilja u obitelji i ponovne integracije žrtava nasilja u društvo s posebnim naglaskom na djecu.

Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji sa djecom („Službene novine Federacije BiH“, br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09 7/14 – rješenje USBiH, 45/16, 19/17 – drugi zakon i 40/18) uređuju se, između ostalog, osnove socijalne skrbi građana i njihovih obitelji, osnovna prava iz socijalne skrbi, prava korisnika socijalne skrbi, osnivanje i rad ustanova socijalne skrbi i udruženja osoba sa invaliditetom i daje mogućnost da se propisima kantona može proširiti krug korisnika socijalne skrbi, sukladno sa programima razvoja socijalne skrbi i specifičnim prilikama u kantonu³³.

Kako postojeći federalni Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji sa djecom, trenutačno ne prepoznaje žrtve nasilja u obitelji kao kategoriju korisnika socijalne skrbi, u izradi je Zakon o socijalnim uslugama u kojem će žrtve nasilja u porodici biti identifikovane kao kategorija korisnika socijalne skrbi, bez obzira na to da li su to djeca ili punoljetne osobe i time im se priznaju, odnosno omogućavaju prava na korištenje propisanih oblika i mjera zaštite na području cijele Federacije BiH. Prema trenutačnim kantonalnim propisima, žrtva nasilja u obitelji, kao kategorija korisnika socijalne skrbi, prepoznata je samo u četiri kantonalna zakona o socijalnoj zaštiti³⁴. Također, jedino u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom Zeničko-dobojskog kantona, Člankom 6., te Člankom 2. Zakona o izmjenama i dopunama zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom Zapadno-hercegovačkog kantona, kao pravo iz socijalne skrbi uvedeno je pravo i na privremeni smještaj i zbrinjavanje u sigurnoj kući. Također, u Zakonu o osnovama socijalne

³³ Korisnici socijalne skrbi u smislu ovog zakona su osobe koja se nalaze u stanju socijalne potrebe i to: djeca bez roditeljskog staranja, odgojno zanedarena djeca, odgojno zapuštena djeca, djeca čiji je razvoj ometen obiteljskim prilikama, osobe sa invaliditetom i osobe ometene u fizičkom ili psihičkom razvoju, materijalno neosigurane i za rad nesposobne osobe, starije osobe bez obiteljskog staranja, osobe sa društveno negativnim ponašanjem, osobe i obitelji u stanju socijalne potrebe, kojima je uslijed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite (Članak 12. stav 1. Zakona).

³⁴Sarajevski kanton, Tuzlanski kanton, Zeničko-dobojski kanton i Zapadno-hercegovački kanton.

zaštite koji je u izradi, sigurne kuće su definirane kao ustanove socijalne skrbi i njihovo osnivanje je sukladno sa Zakonom o ustanovama, te će one biti dio sustava socijalne skrbi. Ovdje treba imati u vidu da je u oblasti socijalne skrbi donesen Pravilnik o standardima za rad i pružanje usluga u ustanovama socijalne zaštite u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 18/13), kojim su propisani minimalni i zasebni standardi za obavljanje djelatnosti, poslova socijalne skrbi u ustanovama socijalne skrbi. Pravilnikom su, osim ostalih ustanova, definirane i ustanove (sigurne kuće) za zbrinjavanje žrtve nasilja, žrtve trgovine ljudima i dr., a osnivaju se sukladno sa Zakonom o ustanovama.

Imajući u vidu određene neujednačenosti u postojećem pravnom okviru pristupilo se izradi novih propisa.³⁵

Prema evidenciji Federalnog ministarstva rada i socijalne politike i na osnovu raspoloživih podataka o korisnicima socijalne skrbi dostavljenih od županijskih ministarstava nadležnih za oblast socijalne skrbi u 2020. godini, evidentirano je 2.705 osoba, žrtava nasilja u obitelji (djeca, omladina i odrasli), kojima je pružena stručna pomoć organa starateljstva.

Tabela 2: Pružena stručna pomoć žrtvama nasilja u obitelji

Fizičko nasilje		Emocionalno nasilje		Seksualno nasilje		Drugi oblici nasilja		UKUPNO		Sveukupno
M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M+Ž
164	919	241	814	2	28	154	375	569	2136	2705

Analizom podataka utvrđeno je da u navedenom izvještajnom periodu evidentirano 614 djece žrtava nasilja u obitelji uzrasta od 0 do 18 godina, gdje su djeca u dobi od 8 do 14 godina bila najizloženija i to u 244 slučaja. Kada je riječ o omladini odnosno dobnoj skupini uzrasta od 19 do 27 godina evidentirana su 452 slučaja. Promatrajući dalje podatke, osobe starosne dobi od 28 do 45 godina u 2020. godini su u najvećem broju evidentirane kao žrtve nasilja, i to u 894 slučaja (Ž u 792 slučaja, M u 102 slučaja). Prema podacima centara za socijalni rad, najzastupljeniji oblici nasilja u 2020. godini su fizičko i emocionalno nasilje.

4.1.2.3. Zdravstvena skrbi

Zdravstveni radnici i suradnici u zdravstvenim ustanovama obvezni su u kontaktu sa žrtvama nasilja osigurati odgovarajući zdravstveni tretman žrtve nasilja, na vrijeme evidentirati i dokumentirati slučajeve nasilja i tako omogućiti ranu intervenciju i prevenciju nasilja, odnosno prijaviti nasilje nadležnoj policijskoj upravi, a ako se radi o djetetu obavezno obavijestiti i nadležni centar za socijalni rad. Zdravstveni radnici slučaj nasilja obavezno prijavljuju uz podnošenje detaljnog liječničkog nalaza, s napomenom da jedan primjerak nalaza treba predati žrtvi odmah po pregledu. Ukoliko se nasilje desi izvan prostorija zdravstvenih ustanova, na poziv policije, centra za socijalni rad ili

³⁵ Zakon o materijalnoj podršci porodicama sa djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“ broj 52/22) i Zakon o ustanovama socijalne zaštite Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“ broj 64/22).

drugih osoba koje su očevici nasilja na terenu, ekipa hitne medicinske službe izlazi odmah na lice mjesta. Važno je utvrditi uzroke nastanka povreda, obaviti kompletan zdravstveni pregled i sačiniti detaljan liječnički nalaz, baziran na pravilno vođenom intervjuu, anamnezi i fizikalnom pregledu, te dokumentirati sve navedeno. Žrtva nasilja ima prednost u svakom obliku medicinskog zbrinjavanja, fizičkog ili mentalnog.

Zdravstveni sektor mora osigurati da se smanji broj službi i pružatelja usluga koje žena treba kontaktirati i da joj se olakša pristup potrebnim uslugama na primjeren način, poštujući njeno dostojanstvo i povjerljivost, te dajući prioritet njenoj sigurnosti.

Pružatelji zdravstvene skrbi odgovorni su za pružanje medicinske njege i potpore žrtvama, te za izbjegavanje svakog ponašanja koje može dovesti do sekundarne traumatizacije. Nipošto se ne smatra da je uloga zdravstvenih stručnjaka da procijene vjerodostojnost navodnog nasilja ili da se okrivi žrtva.³⁶

U oblasti zdravstva, razvijen je generički interni Protokol o postupanju sa žrtvama rodno zasnovanog nasilja, uključujući žrtve seksualnog nasilja i torture u ratu. Protokol sadrži i standardne operativne procedure (SOP) za prepoznavanje žrtava nasilja i za postupanje sa žrtvama u različitim službama u okviru doma zdravlja. Protokol i SOP namijenjeni su domovima zdravlja, obvezno se prilagođavaju za primjenu u lokalnom kontekstu, tako da prate organizaciju unutar doma zdravlja, te kapacitete u zajednici (od značaja za multisektorsku suradnju). Standardne operativne procedure odnose se na put korisnika usluga (pacijenta) unutar sustava zdravstva, prepoznavanje žrtve, pregled žrtve, dokumentiranje rada sa žrtvama, šifriranje i prijavljivanje žrtava rodno zasnovanog nasilja. Određeni broj domova zdravlja je prilagodio svojoj organizaciji ovaj Protokol i standardne operativne procedure. Interni mehanizam koordinacije ima za cilj da ojača odgovor sustava zdravstva na prava i potrebe žrtava, čime se ujedno jača i uloga zdravstvenog sektora u ukupnoj zaštiti žrtava.

U cilju realizacije mjera i ranije strategije u ovoj oblasti Federalno ministarstvo zdravstva razvilo je Resursni paket: „Jačanje odgovora pružatelja zdravstvenih i psihosocijalnih usluga na rodno zasnovano nasilje u mirnodopskim i izvanrednim okolnostima, uključujući i seksualno nasilje u konfliktu“. Publikacija sadrži 12 zasebnih dokumenata, namijenjenih prepoznavanju žrtava i postupanju zdravstvenih profesionalaca sa žrtvama rodno zasnovanog nasilja, uključujući žrtve seksualnog nasilja i torture u ratu. Također, dokumenti obuhvaćaju i obveze multisektorske suradnje radi osiguranja odgovarajućeg stručnog postupanja sa žrtvama. Do sada je realizirano 67 edukacija koje su rezultirale obukom 1.675 zdravstvenih profesionalaca o prepoznavanju i postupanju sa žrtvama nasilja u obitelji. Navedene obuke doprinijele su osnaživanju profesionalaca za prepoznavanje nasilja u praksi i odgovarajuće postupanje. Osim toga, pripremljen je i priručnik „Kliničko postupanje u slučajevima silovanja“ koji sadrži i Standardne operativne procedure za kliničko postupanje u slučajevima silovanja.

S ciljem jačanja kapaciteta provoditelja psihosocijalnog tretmana, pripremljen je program obuke „Psihosocijalni tretman počinitelja rodno zasnovanog nasilja u obitelji“, prema kojem su realizirana četiri ciklusa obuka kroz koje je certificirano 28 osoba,

³⁶ Jačanje odgovora zdravstvenog sustava na rodno zasnovano nasilje u Istočnoj Europi i Centralnoj Aziji – Resursni paket, str. 31.

čime se povećava obuhvat centara za mentalno zdravlje koji imaju mogućnost provođenja ove zaštitne mjere. Na važnost razvoja kapaciteta za provođenje psihosocijalnog tretmana pokazuje i Evaluacija utjecaja provedbe zaštitnih mjera, koja je između ostalog pokazala da najbolji efekt na neponavljanje nasilja u obitelji ima upravo mjera psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja.

4.1.2.4. Besplatna pravna pomoć

Pravo na besplatnu pravnu pomoć je jedno od osnovnih ljudskih prava, te podrazumijeva pravo svakog građanina na jednak pristup pravdi. Pravni okvir i sustav besplatne pravne pomoći nije reguliran kroz propis na razini Federacije Bosne i Hercegovine nego kroz devet kantonalnih zakona o pružanju besplatne pravne pomoći³⁷. Sukladno sa donesenim zakonima o besplatnoj pravnoj pomoći određeni su subjekti nadležni za pružanje besplatne pravne pomoći (vladini i nevladini), vrsta i obim pravnih usluga kao i uvjeti za ostvarivanje prava na pravnu pomoć bez naknade. U zakonskim rješenjima evidentna je intencija zakonodavaca na svim razinama u pravcu formiranja vladinih institucija za pružanje besplatne pravne pomoći, ali predviđajući ujedno i pružanje besplatne pravne pomoći i od advokata³⁸, te udruženja i fondacija koje su registrirane za pružanje besplatne pravne pomoći. Veliki broj propisa uzrokovao je neujednačen pristup, a zbog nedostatka modela međusobne suradnje i koordinacije, dolazi do različite razine ispunjenja standarda, osposobljenosti, kapaciteta, potpore i razmjene iskustava u ovoj oblasti. Kada je riječ o pružanju besplatne pravne pomoći od nevladinih organizacija, sustav financiranja pružatelja usluga nije predviđen u svim kantonalnim propisima koji reguliraju ovu oblast³⁹. Osim navedenog, evidentna je i praksa općinskih službi za pružanje besplatne pravne pomoći koje uglavnom rade na pružanju primarne razine usluge odnosno osiguravanja usmene pravne informacije, usmenog pravnog savjeta ili pomoći kod popunjavanja formulara. Kantonalni propisi reguliraju različite pravne usluge iz gotovo svih oblasti prava, ali ne uređuju pitanja specijalizirane usluge besplatne pravne pomoći za žrtve nasilja u obitelji. Kada je riječ o nevladinim organizacijama, u pojedinim lokalnim zajednicama djeluju nevladine organizacije koje osiguravaju specijalizirane usluge besplatne pravne pomoći za žrtve nasilja u obitelji⁴⁰. Postojećim kantonalnim propisima o besplatnoj pravnoj pomoći, ne postoji jedinstveno uređen postupak prikupljanja i objavljivanja podataka o broju korisnika, specifičnim problemima, nedostacima u sustavu zaštite i broju pruženih usluga. Ne postoji zbirni podatak o broju korisnika besplatne pravne pomoći na razini Federacije BiH, pa tako ni i o broju žrtava nasilja u obitelji koje su koristile usluge besplatne pravne pomoći i ishodu njihovih predmeta u pogledu ostvarenih prava i zaštićenih interesa. U vezi s

³⁷ Donesen je državni Zakon o pružanju besplatne pravne pomoći („Službeni glasnik BiH“, broj 83/16), a kada je riječ o kantonima, jedino u Srednjobosanskom kantonu nije donesen zakon o besplatnoj pravnoj pomoći. U vezi s tim, osim donošenja zakona u ovom kantonu, nužno je formirati i Ured za pružanje besplatne pravne pomoći.

³⁸ Zakonom o advokaturi Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 40/02, 29/03, 18/05, 68/05 i 42/11) uređena organizacija i položaj advokata koji osigurava pružanje stručne pravne pomoći fizičkim i pravnim osobama u ostvarivanju i zaštiti njihovih prava, obveza i pravnih interesa.

³⁹ Financiranje nevladinih pružatelja besplatne pravne pomoći predviđeno je zakonima u Sarajevskom kantonu, Bosansko-podrinjskom kantonu, Hercegovačko-neretvanskom kantonu, Kantonu 10 i Zeničko-dobojskom kantonu.

⁴⁰ Nvladine organizacije Fondacija lokalne demokratije – Sarajevo, Centar ženskih prava – Zenica i Vaša Prava.

tim, ne postoji niti mogućnost procjene za poduzimanje odgovarajućih mjera radi unaprjeđenja besplatne pravne pomoći na općem planu u odnosu na zaštitu prava i interesa žrtava nasilja u obitelji.

4.1.2.5. Sigurne kuće

Članak 23. Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji - Istanbulska konvencija⁴¹ obvezuje države članice da će poduzeti sve neophodne zakonodavne i druge mjere kako bi omogućile otvaranje odgovarajućih, lako dostupnih sigurnih kuća u dovoljnom broju za siguran smještaj i proaktivnu pomoć žrtvama nasilja, posebice ženama i njihovoj djeci. U Bosni i Hercegovini trenutačno postoji osam sigurnih kuća koje djeluju unutar nevladinih organizacija, sa smještajnim kapacitetima 179 kreveta, od toga na području Federacije Bosne i Hercegovine pet sigurnih kuća sa ukupno 126 raspoloživih kreveta⁴². S obzirom na standard Vijeća Europe o jednom obiteljskom mjestu na 10.000 žitelja (obiteljsko mjesto je majka sa prosječnim brojem djece što je prema popisu žitelja za Federaciju BiH 2,7) u odnosu na broj žitelja u Federaciji BiH, prema Popisu žitelja iz 2013. godine koji iznosi 2.219.220, vidljivo je da su standardi trenutačno nedostižni, a u slučaju Bosne i Hercegovine i nerealni. Također, drugi problem je i geografska raspoređenost sigurnih kuća.

Tabela 3: Broj žrtava nasilja u obitelji smještenih u sigurne kuće*

Redni broj	Naziv sigurne kuće	Broj žena žrtava nasilja				Broj djece žrtava nasilja				Ukupno žrtava nasilja			
		2019.	2020.	2021.	2022.	2019.	2020.	2021.	2022.	2019.	2020.	2021.	2022.
1.	Udruženje „Žene sa Une“ Bihać	14	23	30	20	26	52	56	52	40	75	86	72
2.	Udruženje građana „Vive žene“ Tuzla	42	40	39	36	26	41	46	37	68	81	85	73
3.	Udruženje „Medica“ Zenica	24	18	18	15	37	25	51	34	61	43	69	49
4.	Fondacija lokalne demokratije Sarajevo	45	24	42	44	67	31	67	37	112	55	109	81
5.	Udruženje „Žena BiH“ Mostar	8	9	12	10	9	7	20	5	17	16	32	15
	UKUPNO:	118	114	141	125	146	156	240	165	298	270	381	290

* Izvor podataka: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike

Pravni status sigurnih kuća nije u potpunosti definiran unutar zakonskog okvira. Navedeno je prouzrokovalo određene financijske poteškoće u radu sigurnih kuća, što je problematika koja se prioritetno mora riješiti. Federalno ministarstvo rada i socijalne politike godišnje osigurava financijska sredstva za zaštitu i zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji u sigurnim kućama, kroz sufinansiranje troškova smještaja za žrtve nasilja u obitelji upućenih u sigurnu kuću. Sredstva se dodjeljuju kroz Tekući transfer neprofitnim organizacijama – Provedba Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji na osnovu Javnog poziva za raspodjelu sredstava za udruženja/fondacije koje pružaju privremeni smještaj žrtvama nasilja u obitelji⁴³, a koje su aplicirale na Javni poziv, kako je vidljivo iz Tabele 4.

⁴¹ Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji - Istanbulska konvencija („Službeni glasnik BiH“, broj 19/13)

⁴² Sigurne kuće djeluju unutar nevladinih organizacija: „Fondacija lokalne demokratije“ – Sarajevo, Udruženje građana „Vive Žene“ – Tuzla, Udruženje „Žene sa Une“ – Bihać, Udruženje građana „Medica“ – Zenica i Udruženje „Žena BiH“ - Mostar.

⁴³ Prema dostavljenom izvješću korisnika sredstava iz ovog Transfera osigurana je zaštita i zbrinjavanje za ukupno 270 žrtava nasilja u obitelji u sigurnim kućama tijekom 2020. godine.

Tabela 4: Sufinanciranje smještaja žrtava nasilja u obitelji u sigurnim kućama

Redni broj	Naziv udruženja ili fondacije	Dodijeljena sredstva za sufinanciranje smještaja žrtava nasilja u obitelji u 2020. godini
1.	Udruženje „Žene sa Une“ Bihać	52.691,57
2.	Udruženje građana „Vive žene“ Tuzla	48.083,27
3.	Udruženje „Medica“ Zenica	60.264,53
4.	Fondacija lokalne demokratije Sarajevo	54.024,15
5.	Udruženje „Žena BiH“ Mostar	34.789,63
	Ukupno KM:	249.853,15

Osim navedenog, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike podržava sigurne kuće i kroz Javni poziv za financiranje projekata i programa iz sredstava dijela prihoda ostvarenih u Budžetu Federacije Bosne i Hercegovine, kroz transfer po osnovu igara na sreću – za financiranje programa i projekata koji se odnose na „smještaj i utočište žrtvama torture i nasilja (sigurne kuće)“, što je vidljivo iz Tabele 5.

Tabela 5: Dodijeljeni transferi sigurnim kućama

Naziv sigurne kuće	Dodijeljeni iznos u 2019. godini	Dodijeljeni iznos u 2020. godini
Udruženje „Žene sa Une“*	0,00	0,00
Udruženje „Vive žene“	22.800,00	14.978,88
Udruženje „Medica“	26.400,00	18.518,45
Udruženje „Žena BiH“**	0,00	0,00
Fondacija lokalne demokratije*	0,00	14.908,44
UKUPNO KM:	49.200,00	48.405,77

*NAPOMENA: Nije apliciralo za sredstva od igara na sreću u 2019. i 2020. godini

Dodjela finansijskih sredstava sigurnim kućama se realizira i iz budžeta drugih razina vlasti, odnosno državnog, kantonalnih i općinskih budžeta. Osim sigurnih kuća, u pojedinim kantonima i lokalnim zajednicama, socijalno ugroženim osobama, uključujući i žrtve nasilja u obitelji, dodjeljuju se socijalni stanovi na privremeno korištenje. Program potpore žrtvama nasilja kroz sigurnu kuću podrazumijeva širi obuhvat rada nego što je to sam sigurni smještaj i to: tretman socijalnog rada, psihološka potpora, pedagoški rad sa djecom, medicinska potpora, pravno savjetovanje, kontakti sa predstavnicima institucija i članovima obitelji, ekonomsko osnaživanje, doedukacija i dr.

4.1.2.6. Ostali servisi

Nevladine organizacije koje djeluju u oblasti prevencije i postupanja u slučajevima nasilja u obitelji su izravno ili neizravno prepoznate u Člancima, 3., 8., 35., 37., 38. i 39. Zakona i kao takve djeluju ili u okviru rada koordinacionih tijela za implementaciju strateških dokumenata ili pružaju servise ili usluge u vezi sa zaštitom žrtava nasilja, radom sa počiniteljima nasilja, provode zagovaranja, edukacije, te rade na ekonomskom osnaživanju žrtava nasilja u obitelji.

Servis koji nije u potpunosti pravno reguliran je funkcioniranje SOS linije 1265 za žrtve nasilja u obitelji. Ova telefonska linija funkcionira na osnovu potpisanog Memoranduma o suradnji između Gender Centra Federacije BiH, Centra za socijalni rad Jajce, nevladinih organizacija „Fondacija lokalne demokratije“ – Sarajevo, Udruženje građana „Vive Žene“ – Tuzla, Udruženje „Žene sa Une“ – Bihać, Udruženje građana „Medica“ – Zenica i Udruženje „Žena BiH“- Mostar.

Tabela 6: Broj poziva na SOS telefon 1265

2018.		2019.		2020.		2021.		2022.	
m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž
14%	86%	14%	86%	9%	91%	6%	94%	12%	88%
226		501		913		182		1559	

Pozivi na SOS telefon 1265 su besplatni, jer su sukladno sa Odlukom Vlade Federacije Bosne i Hercegovine o proglašenju broja SOS telefona 1265 brojem hitne prirode, telekom operateri omogućili da pozivi na ovaj broj budu besplatni, a Gender Centar Federacije BiH plaća godišnju naknadu Regulatornoj agenciji za komunikacije Bosne i Hercegovine za funkcioniranje kratkog koda 1265. Pozivi na SOS telefon 1265 se preusmjeravaju najbližem operateru, odnosno organizaciji koja u ovom sustavu pruža potporu, savjete i informacije u vezi sa nasiljem, a pozivi su mogući 24 sata na dan, sedam dana u tjednu. Financiranje rada operaterki nije regulirano putem budžetskih sredstava, nego ga financiraju davatelji usluga, odnosno centri za socijalni rad i organizacije koje su potpisnice memoranduma. Osim pravnog rješavanja ovog servisa, čime bi se osiguralo i potpuno financiranje usluge, nužno je razmotriti i mogućnosti tehničkog unaprjeđenja servisa.

Zakonom o dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji⁴⁴ predviđen je institut „osobe od povjerenja“, čime žrtva nasilja ima pravo odrediti osobu od povjerenja, člana obitelji ili druge fizičke osobe ili zaposlenika organa starateljstva, institucije nadležne za socijalnu i zdravstvenu skrb, druge javne ustanove ili nevladine organizacije u koju žrtva ima povjerenje i kao takva može biti prisutna u svim postupcima u vezi sa ostvarivanjem zaštite i potpore zbog nasilja u obitelji.

4.1.3. Istražne i pravosudne radnje

Istražne i pravosudne radnje podrazumijevaju brz i adekvatan odgovor institucija u provođenju zakona kao odgovora na slučajeve nasilja u obitelji, što obuhvaća ranu procjenu opasnosti, reagiranje i procesuiranje slučajeva nasilja.

4.1.3.1. Postupak zaštite u slučajevima nasilja u obitelji

Prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji, obvezu prijavljivanja nasilja u obitelji imaju svi građani, profesionalci i članovi obitelji, ali i sama žrtva. Ovdje je važno naglasiti da svatko tko ne prijavi nasilje čini prekršaj, osim u slučaju da žrtva nasilja ne prijavi nasilje, što znači da je jedino žrtva oslobođena ove vrste prekršajne odgovornosti.

Tabela 7: Broj prijava slučajeva nasilja u obitelji*

2018.	2019.	2020.
1.242	1.136	1.798

*Podaci kantonalnih ministarstava unutarnjih poslova prema Članku 222. Kaznenog zakona FBiH.

Tabela 7 pokazuje broj slučajeva nasilja u obitelji koji su prijavljeni policiji, a najčešće se prijavljuju muškarci kao počinitelji nasilja nad ženama. Detaljna analiza podataka o

⁴⁴ Zakon o dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji („Službene novine Federacije BiH“, broj 75/21)

prijavama pokazuje velike razlike u broju prijavljenih slučajeva u odnosu na pojedine kantone, razliku između broja prijavljenih i procesuiranih slučajeva, kao i odnose žrtava i počinitelja nasilja (žrtva: 46% supruga, 9% majka, 8% vanbračna partnerica, 8% suprug, 7% kćer, 6% otac, 2% sestra, 2% brat, 1% vanbračni partner, 2% netko drugi; počinitelj: 55% suprug, 14% sin, 11% otac, 8% vanbračni partner, 4% brat, 1% kćer, 1% pastora, 1% supruga, 1% unuk, 2% netko drugi⁴⁵). Svaki slučaj nasilja u obitelji se prijavljuje policiji koja izlazi na lice mjesta, prikuplja dokaze, po potrebi uključuje centar za socijalni rad, te omogućava zdravstveni pregled žrtve, a osobu za koju postoje osnovi sumnje da je počinila nasilje u obitelji, po potrebi, lišava slobode. Za svaki prijavljeni slučaj nasilja u obitelji, policija podnosi zahtjev za izricanje zaštitne mjere u roku od 12 sati nadležnom sudu prema mjestu na čijem području žrtva nasilja u obitelji ima prebivalište ili boravište. Izuzetno, ovaj zahtjev može podnijeti i tužilaštvo. Nadležni sud u roku od 12 sati od prijema zahtjeva, izriče jednu ili više zaštitnih mjera iz Članka 9. Zakona. Policija žrtvu nasilja u obitelji obvezno upoznaje sa zakonskom mogućnošću da sebi odredi osobu od povjerenja, koja može biti prisutna u svim postupcima i radnjama, te joj davati potporu.

Važno je naglasiti da je postupak zaštite žrtve nasilja prema ovom zakonu neovisan o kaznenom postupku, odnosno dokazivanje krivice u kaznenom postupku nije uvjet za izricanje zaštitnih mjera, koje su hitne prirode i imaju za cilj stvaranje sigurnog okruženja za žrtvu. Nasilje u obitelji je specifično kazneno djelo, a jedinstveno je po tome da žrtva i počinitelj imaju zajedničku povijest i najčešće nastavljaju živjeti zajedno, stoga je i potreban mehanizam zaštite do stjecanja uvjeta za ponovni kontakt. Policija neovisno o zahtjevu za izricanjem zaštitnih mjera sačinjava izvješće o počinjenom kaznenom djelu i dostavlja ga nadležnom tužilaštvu koje odlučuje o pokretanju optužnice. Tužilaštvo zatim poduzima dalje mjere i radnje s ciljem prikupljanja materijalnih dokaza, od čega zavisi da li će se istražni postupak okončati podizanjem optužnice ili će se istraga obustaviti. Također, tužilaštvo će iskoristiti sve mehanizme koje omogućava kazneni postupak kako bi se onemogućilo dalje činjeno kaznenog djela, odnosno počinitelja nasilja lišiti slobode 24 sata. Međutim, s obzirom na to da su zaštitne mjere regulirane Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji, zaštitna mjera se ne može izreći u kaznenom postupku koji je redovan postupak za počinitelje nasilja u obitelji, nego izricanje zaštitnih mjera rade sudovi za prekršaje.

Tabela 8: Broj podnesenih izvješća o počinjenom kaznenom djelu*

2018.	2019.	2020.
829	576	971

*Podaci kantonalnih ministarstava unutarnjih poslova prema Članku 222. Kaznenog zakona FBiH.

Tabela 9: Broj podignutih optužnica*

2018.	2019.	2020.
487	561	561

*Podaci kantonalnih tužilaštava prema Članku 222. Kaznenog zakona FBiH.

Iz Tabele 8 i Tabele 9 je vidljivo kako broj podnesenih izvješća o počinjenom kaznenom djelu opada, te naposljetku samo oko 33% slučajeva koji se prijave rezultira

⁴⁵ Odnos nasilne osobe i žrtve – presjek trendova za period 2015-2020.godine iz elektronskih evidencija (ne obuhvaća sve prijavljene slučajeve)

nekom od kaznenih sankcija. Nasilje u obitelji kao kazneno djelo definirano je Člankom 222. Kaznenog zakona⁴⁶ kao materijalnog zakona, dok je procesni dio reguliran Zakonom o kaznenom postupku. Sankcija koju propisuje Kazneni zakon za kazneno djelo nasilja u obitelji je novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina, ovisno o vrsti djela. Nasilje u obitelji koje je uzrokovalo smrt žrtve, kažnjava se kaznom zatvora od dvije do petnaest godina. Međutim, ukoliko je smrti žrtve prethodilo zlostavljanje, kažnjivo je kaznom od najmanje deset godina zatvora ili kaznom dugotrajnog zatvora. U Tabeli 10 prikazano je kretanje broja osuđujućih presuda po godinama, te je vidljiv značajan broj uvjetnih presuda⁴⁷.

Tabela 10: Broj osuđujućih presuda*

Godina	Ukupan broj sankcija	Zatvor	Novčana kazna	Uvjetna presuda	Drugo (mjera upozorenja i mjere sigurnosti)
2018.	441	15%	8%	74%	3%
2019.	371	14%	4%	72%	10%
2020.	321	15%	6%	75%	4%
2021.	418	12%	3%	67%	
2022.	318	16%	6%	78%	0%

*Podaci općinskih sudova prema Članku 222. Kaznenog zakona FBiH.

Tabela 11: Izvršitelji u slučajevima presuđenih kaznenih djela nasilja u obitelji prema spolu*

Godina	Ukupan broj izvršilaca	Muškarci	Žene
2018.	425	96%	4%
2019.	256	94%	6%
2020.	210	94%	6%
2021.	241	91%	9%
2022.	447	93%	7%

*Podaci općinskih sudova prema Članku 222. Kaznenog zakona FBiH.

Tabela 12: Osobe u slučajevima presuđenih kaznenih djela nasilja u obitelji (oštećeni)*

Godina	Ukupan broj oštećenih	Muškarci	Žene
2018.	510	20%	80%
2019.	1.329	17%	83%
2020.	1.252	17%	83%
2021.	1.466	17%	83%
2022.	1.935	20%	80%

*Podaci općinskih sudova prema Članku 222. Kaznenog zakona FBiH.

Tabela 13: Djeca u slučajevima presuđenih kaznenih djela nasilja u obitelji (oštećeni)*

Godina	Ukupan broj oštećenih	Dječaci	Djevojčice
2018.	77	56%	44%
2019.	86	34%	66%
2020.	60	50%	50%

*Podaci općinskih sudova prema Članku 222. Kaznenog zakona FBiH.

Ukoliko postoje osnovi sumnje da je počinitelj kaznenog djela nasilja u obitelji u vrijeme počinjenja kaznenog djela bio pod dejstvom alkohola, lijekova ili opojnih sredstava ili postoji sumnja na psihičko oboljenje, obvezno je provođenje različitih vještačenja, nakon čijeg provođenja se na osnovu stručnog nalaza i mišljenja vještaka prilikom podizanja optužnice i u smislu odredbe Članka 75. Kaznenog zakona Federacije BiH, sudu treba predložiti i izricanje sigurnosnih mjera. Osim donošenja presude, uz

⁴⁶ Kazneni zakon Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16 i 75/17).

⁴⁷ Kazne: dugotrajni zatvor, zatvor, uvjetno izrečena kazna zatvora, zatvor i novčana kazna, novčana kazna, zamjena kazne zatvora novčanom kaznom, zamjena zatvora radom za opće dobro, zamjena novčane kazne kaznom zatvora. Mjere upozorenja: Uvjetna osuda, sudski ukor i sudska opomena. Mjere sigurnosti: obvezno psihijatrijsko liječenje, obvezno liječenje od ovisnosti, zabrana obavljanja zvanja, djelatnosti ili dužnosti, zabrana upravljanja motornim vozilom, oduzimanje predmeta, oduzimanje imovinske koristi, rad za opće dobro na slobodi, smještaj u zdravstvenu ustanovu zbog psihičkih smetnji, upućivanje u vaspitni/odgojni/disciplinski centar na određen broj sati, zavodska mjera upućivanje u VOP dom, zavodska mjera upućivanje u VOP ustanovu, objava presude. Sankcije koje se izriču maloljetnicima: odgojne preporuke, odgojne mjere, maloljetnički zatvor.

izricanje kazneno-pravne sankcije, počinitelju/optuženom izriču se sigurnosne mjere liječenja određene ovisnosti ili bolesti čime se i značajno uključuju institucije sustava u navedeni proces. Na taj način se može utjecati i na promjene ponašanja počinitelja, u smislu da kroz stručnu pomoć institucija počinitelj nasilja prestane sa konzumiranjem alkohola, lijekova ili opojnih sredstava ili se smjesti u zdravstvenu ustanovu, ukoliko se radi o psihičkom oboljenju. Rana procjena opasnosti, pravovremeno reagiranje i procesuiranje slučajeva nasilja u obitelji predstavlja adekvatan odgovor institucija u provođenju zakona kao odgovora na slučajeve nasilja u obitelji, te je neophodna kontinuirana edukacija u ovoj oblasti.

4.1.3.2. Koordinacija

Održivost djelovanja u oblasti nasilja u obitelji garantirana je Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji („Službene novine Federacije BiH“, br. 20/13 i 75/21) i Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 32/17). Naime, Člankom 36. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji predviđeno je donošenje entitetske strategije u oblasti nasilja u obitelji⁴⁸, Člankom 37. predviđeno je donošenje programa mjera na kantonalnoj razini⁴⁹, a prema Članku 39. potpisivanje protokola za jednu ili više općina⁵⁰. Svaka od navedenih razina predviđa i formiranje koordinacionih tijela⁵¹ sačinjenih od predstavnika nadležnih institucija i nevladinih organizacija koji će osigurati planiranje, realizaciju i izvještavanje prema pojedinim dokumentima. S druge strane, Člankom 16. Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine predviđeno je donošenje entitetske razvojne strategije, Člankom 18. predviđeno je donošenje strategije razvoja kantona, a Člankom 20. strategije razvoja jedinice lokalne samouprave. Ovi razvojni dokumenti predstavljaju osnovni dokument za izradu DOB-a⁵², budžeta, trogodišnjih planova rada i godišnjih programa rada na svakoj od razina organizacije vlasti. Ovaj zakon, također, predviđa donošenje sektorskih strategija koje se baziraju na strategiji razvoja.

⁴⁸ Postoji kontinuitet donošenja strateških dokumenata, implementacije djelatnosti te izvještavanja prema ovom članku zakona. Naime, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, usvojila je Strategiju za prevenciju i borbu protiv nasilja u obitelji (2013-2017) („Službene novine Federacije BiH“, broj: 22/13), godišnje akcijske planove i izvješća, kao i petogodišnje izvješće o implementaciji Strategije. Također, donesen je i Akcioni plan za period 2018-2020. godine za koji su također usvojena izvješća te donesena odluka za izradu novog strateškog dokumenta.

⁴⁹ Postoji kontinuitet donošenja programa mjera na kantonalnoj razini, a s obzirom na to da se radi o dvogodišnjem planskom dokumentu, njegovo kontinuirano donošenje i implementacija ovisi o samom radu koordinacionog tijela koje imenuju pojedine kantonalne vlade.

⁵⁰ **KANTONALNI PROTOKOLI:** Tuzlanski kanton, Sarajevski kanton, Bosansko-podrinjski kanton, Zeničko-dobojski kanton, Kanton 10, Unsko-sanski kanton, Posavski kanton, Hercegovačko-neretvanski i Srednjobosanski kanton. Nedostaje: Zapadnohercegovački kanton.

OPĆINSKI PROTOKOLI: Tuzlanski kanton: Tuzla, Gračanica, Dobojski Istok, Gradačac, Srebrenik, Banovići, Živinice, Kalesija, Teočak, Čelić, Sapna, Kladanj i Lukavac; Posavski kanton: Orašje, Odžak i Domaljevac/Šamac; Srednjobosanski kanton: Gornji Vakuf/Uskoplje, Donji Vakuf, Novi Travnik, Travnik, Kiseljak, Vitez, Kreševo, Fojnica, Jajce, Dobretići i Busovača; Zeničko-dobojski kanton: Zenica, Visoko, Kakanj, Olovo, Breza, Maglaj, Zavidovići, Usora, Dobojski-Jug i Vareš.

⁵¹ **KANTONALNA KOORDINACIONA TIJELA:** Tuzlanski kanton, Sarajevski kanton, Bosansko-podrinjski kanton, Zeničko-dobojski kanton, Kanton 10, Unsko-sanski kanton, Posavski kanton, Hercegovačko-neretvanski kanton, Srednjobosanski kanton i Zapadnohercegovački kanton.

OPĆINSKI MULTISEKTORSKI TIMOVI: Srednjobosanski kanton: Jajce, Gornji Vakuf/Uskoplje, Donji Vakuf, Novi Travnik, Travnik, Kiseljak, Vitez, Kreševo, Fojnica i Dobretići; Kanton 10: Kupres, Glamoč i Bosansko Grahovo, Tomislavgrad i Livno u proceduri; Hercegovačko-neretvanski kanton: Jablanica, Mostar, Konjic i Čapljina; Tuzlanski kanton: nisu zvanično formirani općinski MT, ali se vežu za općinske protokole i sukladno s tim imaju povremene sastanke i zajedničke djelatnosti; Posavski kanton: nisu zvanično formirani općinski MT, ali su u vezi sa općinskim protokolima i sukladno s tim imaju povremene sastanke i zajedničke djelatnosti; Zeničko-dobojski kanton: Breza, Zavidovići, Vareš, Visoko, Maglaj, Kakanj i Zenica; Zapadnohercegovački kanton: Široki Brijeg je formirao MT, ali nisu završili proceduru, jer čekaju formiranje na kantonalnoj razini.

⁵² DOB - Dokument okvirnog budžeta.

V. Vizija Strategije

Vizija: „Bosna i Hercegovina kao društvo sa nultom tolerancijom na nasilje, sa održivim sustavom preventivnog djelovanja, prepoznavanja, postupanja i zaštite u slučajevima nasilja i podjednako dostupnim pravovremenim institucionalnim odgovorom na nasilje!“

VI. SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - postojanje pravnog okvira (domaći i međunarodni okvir) - postojanje prakse u primjeni pravnih rješenja - postojanje multisektorskih timova - postojanje županijskih koordinacionih tijela - potpisani protokoli o postupanju - kontinuirana edukacija za policiju, sudije i tužitelje - postojanje institucionalne potpore - postojanje mreže zdravstvenih ustanova koje mogu provoditi psihosocijalni tretman. - povećavanje broja kadrova koji su educirani za provođenje mjere obveznog psihosocijalnog tretmana. - sve veća senzibiliziranost javnosti i profesionalaca na probleme u vezi sa rodno zasnovanim nasiljem. 	<ul style="list-style-type: none"> - neujednačenost pravnih i institucionalnih rješenja - implementacija strateških i pravnih rješenja ovisi često o pojedincima - fluktuacija službenika koji rade sa žrtvama i počiniteljima nasilja u obitelji (u svim sektorima) - nedovoljna senzibiliziranost i educiranost osoba koje rade sa žrtvama i počiniteljima nasilja u obitelji - nepotpuno razvijena multisektorska suradnja u pojedinim lokalnim zajednicama - nedostatak finansijskih sredstava za implementaciju zakona - nejasan pravni okvir kojim se definira status sigurnih kuća - nejednak pristup uslugama potpore i zaštite - nedovoljni kapaciteti za zbrinjavanje djece žrtava nasilja u obitelji - nedostatak smještajnih kapaciteta za muškarce žrtve nasilja u obitelji
PRILIKE	OPASNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - ratifikacija Istanbulske konvencije - izravna primjena Istanbulske i CEDAW konvencije u okolnostima nedovoljnog domaćeg pravnog okvira - usklađivanje zakona sa Istanbulskom konvencijom - osnaživanje žrtava nasilja za prijavljivanje nasilja i kršenja izrečenih zaštitnih mjera - multisektorska suradnja - širenje mreže stručnih osoba educiranih i senzibiliziranih za rad sa žrtvama i počiniteljima nasilja u obitelji 	<ul style="list-style-type: none"> - šutnja i toleriranje problema - nerazumjevanje problema nasilja u obitelji i nasilja prema ženama - nedovoljan broj ljudskih resursa da odgovore potrebama na terenu kada je riječ o prevenciji i zaštiti - odlazak kadrova

VII. Strateški cilj: Smanjiti nasilje u obitelji

Sustavno sveobuhvatno djelovanje kroz prevenciju nasilja u obitelji, efikasnu zaštitu žrtava nasilja, pravovremene i odgovarajuće istražne i pravosudne radnje u slučajevima kada se nasilje desi, imaju za cilj smanjenje nasilja u obitelji. Smanjenje nasilja u obitelji zahtijeva promjenu cjelovite društvene svijesti kako bi se nasilje kao takvo u društvu prepoznalo, osigurao adekvatan društveni odgovor, te poduzeli koraci ka promjeni društvenih obrazaca ponašanja. Također, prijavljeni slučajevi nasilja zahtijevaju pravovremen i adekvatan društveni odgovor, kako bi se zaštitile žrtve nasilja, a počinitelji sankcionirali i na taj način, također, preveniralo buduće nasilje. Podizanje svijesti o nasilju u obitelji, kao društveno neprihvatljivom obliku ponašanja, kratkoročno može dovesti do povećanog broja prijavljenih slučajeva nasilja. Međutim,

adekvatan društveni odgovor i zaštita žrtava uz sveobuhvatne preventivne radnje, dugoročno vodi do društva sa nultom tolerancijom na nasilje i stvarnom smanjenju nasilja u obitelji.

Indikator na razini cilja: Smanjiti nasilje u obitelji	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljana vrijednost
% žena koje su u posljednjih 12 mjeseci doživjele neki oblik nasilja	OSCE Istraživanje	19% (2018)	5% (2027)

7.1. Prioritet 1: Poboljšati sustavnu prevenciju nasilja u obitelji

Sustavno preventivno djelovanje obuhvaća jasno propisane mehanizme, odgovornosti pojedinih aktera i definiranje jasne politike koja bi vodila promjeni individualnih obrazaca ponašanja i promjeni društvene svijesti ka nultoj toleranciji na nasilje u obitelji i jačanju svijesti o potrebi prijavljivanja nasilja u obitelji. S obzirom na to da nasilje u obitelji ostavlja značajne psihičke, fizičke, ali i ekonomske posljedice, kako na žrtve nasilja, tako i na cjelovitu društvenu zajednicu, pravovremeno prepoznavanje, sustavno i sveobuhvatno djelovanje značajno može smanjiti potrebu za resursima (financijske, materijalne, kadrovske i institucionalne) koji se usmjeravaju za rješavanje posljedica nasilja. U vezi s tim, preventivno djelovanje obuhvaća programe zapošljavanja, provođenje kampanja, obuke, integriranje sadržaja prevencije nasilja u obitelji i planove i programe formalnog obrazovanja i/ili neformalnog obrazovanja, provođenje istraživanja, ranu detekciju nasilja, djelovanje ka umanjuju faktora rizika za nasilje i druge koje mogu doprinijeti razvoju svijesti o nasilju u obitelji i nasilju nad ženama, stavovima koji podržavaju nasilje nad ženama, integraciju teme o ravnopravnosti spolova u redovite edukacije u obrazovni sustav, edukacije profesionalaca, mijenjanje stereotipnih i predrasudnih stavova o ulozi muškaraca i žena u društvu i tolerancije nasilnih postupaka kao prihvatljivog načina rješavanja problema, kao i potrebne programe za osobe koje su počinile nasilje, ali i programe za obitelji iz rizičnih skupina. U oblastima športa, kulture i mladih pruža se mogućnost potpore projektima u svezi sa prevencijom i borbom protiv nasilja u obitelji.

Indikator na razini prioriteta 1: Poboljšati sustavnu prevenciju nasilja u obitelji	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljana vrijednost
% prijavljenih slučajeva nasilja odmah nakon doživljenog nasilja od sadašnjeg intimnog partnera	OSCE Istraživanje	5% (2018)	25% (2027)
% osoba koje smatraju da je nasilje u obitelji privatna stvar	OSCE Istraživanje	25% (2018)	10% (2027)
% žena koje znaju šta učiniti u slučaju doživljenog nasilja	OSCE Istraživanje	23% (2018)	50% (2027)

7.1.1. Mjera: Promocija tolerancije, nenasilja i rodne ravnopravnosti u obitelji i društvu

Koristeći sve raspoložive resurse, posebice sustav formalnog i neformalnog obrazovanja, te medije, nužno je prevenirati nasilno rješavanje problema, te podržati projekte tolerancije i kulture dijaloga. Obrazovne programe nužno je unaprijediti sa

temama o prevenciji nasilja i faktorima koji mogu utjecati na nasilje u obitelji i društvu. Zakonski okvir koji sprječava nasilje u društvu i obitelji je nužno razvijati uz oštrije kazne i obvezan psihosocijalni tretman počinitelja nasilja, kao i rad sa žrtvama nasilja. Posebnu pozornost nužno je posvetiti sprječavanju i sankcioniranju govora mržnje, uz snažniji angažman svih pravosudnih institucija protiv govora mržnje u svim pojavnim oblicima. Neophodno je razvijati i specifične programe i kvalitetne usluge u svrhu smanjenja rizika od socijalne isključenosti žrtava obiteljskog i vršnjačkog nasilja, posebice za rodno senzibilne kategorije društva kao što su žene i djeca žrtve obiteljskog nasilja, žene u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, žene s invaliditetom itd. Neophodno je proširiti i krug stručnjaka za medije, predstavnika izvršne, zakonodavne i sudske vlasti, agencija za provedbu zakona, ustanova i nevladinih organizacija, koji su osposobljeni da o tome javno govore, stoga je potrebna njihova edukacija, odnosno osposobljavanje za medijske nastupe. Edukacija novinara o načinu izvještavanja o nasilju u obitelji putem medija neophodna je radi uspostavljanja sustavnog preventivnog djelovanja putem medijskih sadržaja. Jedan od načina za širenje svijesti o prevenciji i borbi protiv nasilja u obitelji su medijske kampanje, koje podrazumijevaju bilborde, letke, spotove, ali i kontinuirano prisustvo u medijima kroz izjave, intervjuje i debate stručnjaka (tematske emisije, predstavnici vlasti, ustanove socijalne skrbi i druge javne ustanove, te nevladine organizacije). Provođenje kampanja ima za cilj jačanje međupartnerskih odnosa i komunikacije sa djecom, promociju važnosti obitelji kao temelja društva, te naglašavanje važnosti savjetodavnog rada posebice u rizičnim kategorijama (djeca, žene s invaliditetom, maloljetnički brakovi i sl.). Neophodno je, u suradnji sa javnim servisima, te na društvenim mrežama, kreirati obrazovne programe za djecu i mladež o prevenciji i zaštiti od nasilja u obitelji.

Kako bi se pravovremeno i pravilno djelovalo, te kreirala opća društvena svijest, nužno je definirati i provoditi sustave obuke i certificiranja profesionalaca. Sustav edukacije obuhvaća oficijelne programe specijalističkih obuka koje donose pojedini resori (policija, zdravstvo, pravosuđe, socijalna skrb, obrazovanje i sl.). Ove obuke detaljno obrađuju način djelovanja profesionalaca u pojedinim resorima. S obzirom na to da je nasilje u obitelji oblast koja zahtijeva multisektorski odgovor, a postupak jednog resora u vezi je sa radom drugog resora, veoma je važno poznavanje materije i nadležnosti, odnosno zahtjeva i potreba drugih sektora u postupku. Odgovor na ove zahtjeve daju multisektorske edukacije.

Indikator na razini mjere	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljana vrijednost
% žena žrtava nasilja u obitelji	VSTV	79,11% (2020)	60% (2027)
% objava u kojima je nasilje u obitelji obrađeno kao društveni problem, a ne senzacionalistički	Istraživanje UNWOMEN	14% (2018)	70% (2027)
% medijskih objava u kojima je otkriven identitet žrtve	Istraživanje UNWOMEN	36% (2018)	5% (2027)
% profesionalaca koji su završili stručne obuke za postupanje u slučajevima nasilja u obitelji	FMZ, FMUP, FMRSP i CEST	FMZ 35% (2019) FMUP, FMRSP i CEST nema podataka o početnom stanju	70% (2027)

7.1.2. Mjera: Razvijati mehanizme ranog prepoznavanja nasilja i otklanjanja faktora rizika za nasilje u obitelji

Ranom detekcijom i eliminacijom faktora rizika moguće je pravovremeno djelovati kako do nasilnog ponašanja, a posebice dugogodišnjeg nasilja u obitelji, uopće ne bi ni dolazilo. Ovo obuhvaća osporavanje rodnih stereotipa putem promoviranja promjena u socijalnim i kulturnim obrascima ponašanja žena i muškaraca, kroz unaprjeđenje nastavnih planova i programa putem nestereotipnih sadržaja i promotivne medijske kampanje. Ranom detekcijom nasilja u djetinjstvu i slučajeva u kojima su djeca bili svjedoci nasilja, te aktivnim radom sa tom djecom prevenira se nasilno ponašanje u odrasloj dobi. Bolesti ovisnosti predstavljaju značajan faktor rizika za nasilje u obitelji. Posebice bolesti ovisnosti od alkohola i drugih supstanci koje izazivaju ovisnosti, igre na sreću i sl., osim što su faktori rizika, onemogućavaju bilo kakav drugi rad sa počiniteljima nasilja u obitelji, kao što je to psihosocijalni tretman i sl. čime se dugoročno mijenjaju obrasci ponašanja i umanjuje mogućnost recidiva. U vezi s tim, važno je ukazivati na posljedice bolesti ovisnosti, ali i promovirati važnost izricanja i provedbe zaštitnih mjera liječenja bolesti ovisnosti. Kako bi se umanjila ekonomska ovisnost žena, nužno je raditi i na osnaživanju žena i to uspostavljanjem različitih programa osnaživanja, rješavanjem konkretnih potreba građana sa stajališta ljudskih prava, promocijom važnosti obrazovanja i korištenjem obrazovnih prilika, eliminiranjem rodnih stereotipa iz nastavnih planova i programa, udžbenika i drugih nastavnih materijala i sl.

Indikator na razini mjere	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljana vrijednost
% žena žrtava nasilja korisnica programa ekonomskog osnaživanja žena	FZZZ	nema podataka o početnom stanju	10% (2020)
% poslodavaca koji su spremni na zapošljavanje žrtava nasilja	Istraživanje FZZZ	18% (2018)	50% (2020)
% djece koja su u predmetima nasilja u obitelji prepoznata kao žrtve nasilja kod prijavljenih slučajeva nasilja	VSTV	4,6% (2020)	20% (2020)

7.1.3. Mjera: Unaprijediti proces praćenja primjene propisa i usklađivanja sa stvarnim potrebama

Unaprjeđenje procesa praćenja primjene propisa i usklađivanja sa stvarnim potrebama zahtijeva kontinuitet rada, multisektorsku suradnju, mehanizam planiranja, provedbe i izvještavanja, kako bi se osigurali odgovarajući mehanizmi za djelotvornu suradnju na svim razinama organizacije vlasti, između sudova, tužilaštava, organa unutarnjih poslova, lokalnih i regionalnih organa vlasti, nevladinih organizacija i ostalih relevantnih aktera. Također, nužno je osigurati sustav kontinuirane potpore organizacijama civilnog društva, koje su zajedno sa državnim organima uključene u realizaciju strateških ciljeva. Osim navedenog, nužno je osigurati fleksibilan sustav suradnje zakonodavaca, provoditelja zakona i akademske zajednice, mehanizam evaluacije i implementacije naučenih praksi, kao i istraživanja, te unaprjeđenja propisa sukladno sa iskustvima iz prakse. Praktična primjena propisa najbolje daje povratnu

informaciju o kvalitetu i provodivosti pravnih dokumenata u praksi. U vezi s tim, nužno je provoditi kontinuirano praćenje i evaluaciju primjene propisa i osigurati fleksibilno prilagođavanje stvarnim potrebama. Ovo se može realizirati kroz izvješća o provedbi zakona i podzakonskih akata, kao i kroz izvješća o implementaciji strateških dokumenata. Implementacija zakonskih odredbi u oblasti koordinacije, planiranja i izvještavanja ovisi često o odgovornosti pojedinaca koji su spremni da preuzmu obvezu i teret djelovanja u ovoj oblasti. S obzirom na to da je rad koordinacionih tijela pretežito u vezi sa institucijama i državnim službenicima koji djeluju na razini planiranja aktivnosti, a ne rade izravno sa žrtvama i počiniteljima nasilja u obitelji, jačanje svijesti o problemu nasilja te primjena propisa u ovoj oblasti uveliko može doprinijeti razvoju kvalitetnijeg mehanizma institucionalne potpore ustanovama i osobama koje izravno rade sa žrtvama i počiniteljima nasilja u obitelji.

Indikator na razini mjere	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljana vrijednost
Broj izvješća o provedbi Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji prema Parlamentu Federacije BiH	Parlament FBIH, FMP	0	1 godišnje
% izmijenjenih propisa za koje su date preporuke	Izvješće	Nema podataka	100%
Broj godišnjih izvješća/informacija koordinacionih tijela prema vladama	Vlade/koordinaciona tijela (11)	6 (2020)	11 godišnje

7.2. Prioritet 2: Unaprijediti sustav sveobuhvatne i efikasne zaštite žrtava nasilja u obitelji

Sustavna zaštita žrtava nasilja u obitelji podrazumijeva sveobuhvatnu i dostupnu zaštitu žrtava u slučajevima prepoznatog ili prijavljenog nasilja u obitelji. Zaštita obuhvaća sigurnost žrtve, odgovor na potrebe žrtava i svjedoka, te potpunu provedbu zaštitnih mjera usklađenu sa potrebama pojedinih slučajeva što uključuje sve mehanizme potpore, između ostalog, pravnu, socijalnu, zdravstvenu, psihološku i stambenu potporu žrtvama nasilja i najbolji interes djeteta. U vezi s tim, nužno je osigurati jasan postupak prijavljivanja i izricanja zaštitnih mjera, odgovarajuće obuke stručnjaka, jačanje kapaciteta, definiranje procedura, kao i mehanizme rada sa počiniteljima i žrtvama nasilja u obitelji.

Indikator na razini prioriteta 2: Unaprijediti sustav sveobuhvatne i efikasne zaštite žrtava nasilja u obitelji	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljana vrijednost
% žrtva nasilja koje su štice zaštitnom mjerom u odnosu na broj prijave	FMUP	13,4% (2019)	100% (2027)

7.2.1. Mjera: Unaprjeđenje zaštite žrtava nasilja

Unaprjeđenje zaštite žrtava nasilja podrazumijeva osiguranje prava i potreba žrtava nasilja, a posebice je važno da se u obzir uzme najbolji interes djece, te da se osigura psihosocijalna potpora prilagođena životnoj dobi. Nužno je raditi na osiguravanju odgovarajućih informacija o pravima žrtava, kao i dostupnim uslugama potpore.

Zaštita obitelji s djecom definira se kroz uvođenje žrtava nasilja u ostvarivanje prava na socijalnu pomoć, zdravstveno osiguranje, porodijsku naknadu, dječji doplatak po hitnom postupku i posebnim uvjetima. Putem pravne pomoći i potpore, psihosocijalnog i obiteljskog savjetovanja nužno je jačati integrirani pristup koji uzima u obzir odnos između žrtava, počinitelja, djece i društvenog okruženja. Neophodno je unaprjeđenje različitih službi za zaštitu i potporu žrtava nasilja, kako bi se odgovorilo na specifične potrebe žrtava nasilja, uključujući i djecu žrtve nasilja. Osiguranje usluga socijalne skrbi, pravnog i psihološkog savjetovanja, materijalne pomoći, te drugih vidova usluga potpore za svaku žrtvu koja je bila izložena bilo kojoj vrsti nasilja, omogućavaju oporavak žrtava nasilja. Unaprjeđenje zaštite žrtava podrazumijeva i sustavnu potporu mreži dostupnih sigurnih kuća u dovoljnom broju za siguran smještaj i pružanje pomoći žrtvama nasilja, posebice ženama i njihovoj djeci.

Zdravstvena skrb za mentalno zdravlje i prevencija profesionalnog stresa trebala bi biti sustavno riješena, stoga je nužno raditi na podizanju svijesti o potrebi uvođenja supervizije kao profesionalne potpore stručnjacima, s ciljem unaprjeđenja njihovog rada, očuvanja njihovog mentalnog zdravlja i zaštite od profesionalnog stresa i sagorijevanja, te osigurati uvjete za uvođenje obvezne supervizije i pravno uređenje ove oblasti.

Indikator na razini mjere	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljana vrijednost
% djece koja su prepoznata kao osobe koje se štite zaštitnim mjerama	VSTV	5% (2019) 6%(2020)	20% (2027)
% osoba koje su smještene u sigurne kuće u odnosu na broj prijava	FMRSP	10% (2019)	5% (2027)
% službenika koji smatraju da posao utječe negativno na njihovo zdravlje	Istraživanje Asocijacija supervizora u BiH	31,2% (2021)	10% (2027)

7.2.2. Mjera: Unaprjeđenje potpore žrtvama nasilja

S obzirom na to da je reguliranje sustava besplatne pravne pomoći definirano kroz županijske propise, postoji potreba međusobnog usaglašavanja propisa na način da se žrtve nasilja u obitelji prepoznaju kao kategorija korisnika ove usluge neovisno o imovinskom stanju. Također, nužno je da županijske vlade pristupe usaglašavanju županijskih zakona o besplatnoj pravnoj pomoći u pogledu prava, korisnika, usluga, educiranja, evidencije, procjene nužnog broja stručnih radnika prema broju žitelja uključujući i nevladine specijalizirane pružatelje besplatne pravne pomoći žrtvama nasilja u obitelji, financiranja i nadzora nad radom. Također, nužno je uspostaviti jedinstvenu metodologiju za evidenciju broja i vrste korisnika, broja usluga pruženih žrtvama nasilja u obitelji, duljini trajanja postupaka i ishodu takvih postupaka u odnosu na postignuti uspjeh u zaštiti njihovih prava u svim županijama, sa zbirnom evidencijom na razini Federacije BiH i taj proces regulirati propisom kako bi se osigurali podaci o ovim uslugama.

S ciljem dugoročno održivih promjena koje su rezultirale prijavom nasilja u obitelji, primjenom zaštitnih mjera i rada sa žrtvama nasilja u obitelji, ekonomska neovisnost

ima značajnu ulogu u smanjenju broja recidiva. U vezi s tim, nužna je kontinuirana provedba, analiza i prilagođavanje programa za ekonomsko osnaživanje žena. Ovdje je važno istaći, kako zavode za zapošljavanje koji realiziraju programe, tako i centre za socijalni rad i nevladine organizacije koje izravno rade sa žrtvama nasilja u obitelji, ali i potrebu za informiranje i uklanjanje stereotipa kod poslodavaca koji mogu zaposliti žrtve nasilja u obitelji, te povezivanje sa sustavom obrazovanja. Poseban akcenat nužno je staviti na uvezivanje višestruko marginaliziranih grupa, žena žrtava nasilja i žena koje su korisnice usluga socijalne skrbi sa programima potpore zapošljavanju i samozapošljavanju. Naime, ovoj društvenoj grupi višestruko je otežan pristup resursima potpore zapošljavanju i samozapošljavanju. U ovom procesu nužno je identificirati zainteresirane poslodavce, raditi na jačanju svijesti poslodavaca, te unaprijediti njihovu suradnju sa mehanizmima potpore.

Trenutačno, SOS telefonska linija 1265 osigurava pokrivenost 24/7/365 i besplatna je. Međutim, ovaj sustav se bazira na Memorandumu o razumijevanju prema kojem je definirano koja od institucija i nevladinih organizacija osigurava uvjete za funkcioniranje ovog servisa. Kako bi ovaj servis bio dugoročno održiv nužno je zakonski definirati funkcioniranje SOS linije i unaprijediti efikasnost ovog servisa.

Indikator na razini mjere	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljana vrijednost
Broj poziva na SOS telefon 1265	Baza podataka	501	1.500
% usluga besplatne pravne pomoći u vezi sa nasiljem u obitelji	Izvešće	Nema podataka o početnom stanju	5% (2027)
% žrtava nasilja korisnica programa ekonomskog osnaživanja	Zavodi za zapošljavanje	Nema podataka o početnom stanju	2% (2027)

7.2.3. Mjera: Unaprjeđenje rada sa počiniteljima nasilja u obitelji

Rad na promjeni nasilnog ponašanja kao izabranom i naučenom obrascu ponašanja zahtijeva dugoročan i sustavan tretman, zbog čega je neophodno raditi na unaprjeđenju programa rada sa počiniteljima nasilja, kao i organiziranju specijaliziranih edukacija stručnjaka za provođenje psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja.

Rad sa počiniteljima nasilja je prepoznat kroz izricanje zaštitne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana koji podrazumijeva zaustavljanje i sprječavanje nasilnog ponašanja, uspostavljanje samokontrole, uvida u nasilno ponašanje, usvajanje socijalnih vještina i nenasilnih obrazaca ponašanja, te promjenu vrijednosti o partnerskom odnosu.

Također, obvezno liječenje ovisnosti jedna je od zaštitnih mjera koja može biti izrečena počiniteljima nasilja i na taj način se pruža potpora u liječenju i izlasku iz kruga ovisnosti.

Osim unaprjeđenja rada sa počiniteljima nasilja, predviđenog izricanjem zaštitnih mjera koje su zakonom obvezujuće, neophodno je osigurati i programe potpore na dobrovoljnoj osnovi kroz grupe samopomoći za počinitelje nasilja. Programi su u

prethodnom periodu realizirani u suradnji centara za socijalni rad, centara za mentalno zdravlje i nevladinih organizacija. Takvi programi potpore pokazali su značajne promjene u ponašanju osoba koje su počinile nasilje ili su bile u riziku da počine nasilje.

Također, rad sa počiniteljima nasilja moguć je i kroz klubove liječenih alkoholičara koji počiniteljima nasilja nude mogućnost dobrovoljnog sudjelovanja u takvoj vrsti potpore, zbog čega je neophodno osigurati dovoljno dostupnih klubova za liječene alkoholičare. Rezultat rada sa počiniteljima nasilja je dugoročna promjena nasilnog ponašanja koja pozitivno utječe, kako na počinitelja nasilja, tako i na članove obitelji, te dugoročno prevenira ponavljanje nasilja u obitelji. Zbog toga je neophodno raditi na unaprjeđenju mogućnosti izricanja i dosljednog provođenja zaštitnih mjera obveznog psihosocijalnog tretmana i liječenja od ovisnosti.

Indikator na razini mjere	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljana vrijednost
% recidiva počinitelja nasilja u obitelji	Istraživanje	2022. - bit će kroz istraživanje	
% certificiranih provoditelja psihosocijalnog tretmana	FMZ	64% (2021)	100% (2027)
% izrečenih zaštitnih mjera obvezan psihosocijalni tretmanom	FMZ i VSTV	12% (2019) 10,45 (2020)	40% (2027)
% izrečenih zaštitnih mjera liječenje ovisnosti	FMZ i VSTV	5,3 (2020)	15% (2027)

7.3. Prioritet 3: Unaprijediti istražne i pravosudne radnje u slučajevima nasilja u obitelji

Obveza države da zaštiti svoje građane, kako od nasilja u obitelji, tako i od diskriminatorskih praksi koje se ogledaju u različitim pravima na zaštitu od nasilja u obitelji, ovisno o mjestu boravka, zahtijeva standardizirane procedure postupanja u slučajevima nasilja u obitelji i kaznenog djela nasilja u obitelji, te harmonizaciju prakse. Neovisno o mjestu boravka nužno je da se za žrtvu nasilja u obitelji osigura odgovarajuća zaštita kod nasilja u obitelji i kaznenog djela nasilja u obitelji. Istovremeno, policijski službenici i druge osobe uključene u provođenje zaštitnih mjera i istražnog postupka treba da imaju jasne i odgovarajuće procedure, potrebne resurse i odgovarajuća znanja i vještine. Ovo podrazumijeva i jasan postupak prijavljivanja i izricanja zaštitnih mjera, odnosno definiranje jasnih procedura. Također, nužno je ohrabrivati građane da prijave nasilje nadležnim organima, ali ohrabrivati i profesionalce da prijave nasilje nadležnim organima, uz naglašavanje da taj korak ne predstavlja povredu povjerljivosti.

Indikator na razini prioriteta 3: Unaprijediti istražne i pravosudne radnje u slučajevima nasilja u obitelji	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljana vrijednost
% izvješća o počinjenom kaznenom djelu u odnosu na broj prijave	Županijski MUP-ovi	51% (2019)	90% (2027)
% zahtjeva za izricanjem zaštitnih mjera u odnosu na broj prijave	Županijski MUP-ovi	26% (2019)	100% (2027)
% izrečenih sankcija u odnosu na broj podnesenih izvješća o počinjenom kaznenom djelu	VSTV	75% (2019) 33% (2020)	90% (2027)
% izrečenih uvjetnih presuda	VSTV	72% (2019) 75% (2020)	30% (2027)

7.3.1. Mjera: Poboljšati uvjete za žrtve nasilja, djecu žrtava i svjedoke tijekom istražnih i pravosudnih radnji

U toku provođenja istražnih i pravosudnih radnji nužno je osigurati primjenu standarda kojim će se pružiti odgovarajuća pomoć žrtvama, te osigurati pristup informacijama o pravima žrtava i odgovarajućim službama potpore koje će im pomoći da njihova prava i interesi budu predstavljeni. Žrtve nasilja i njihove obitelji trebaju biti zaštićene u svim fazama istrage i sudskog postupka od zastrašivanja, odmazde i ponovljene viktimizacije, uz zaštitu privatnosti. U svim fazama istrage i sudskog postupka osigurati poštivanje žrtve i uzdržavanje od stavova, ponašanja i praksi kojima im se nanosi dodatna bol. Žrtvama treba biti omogućeno da neposredno ili preko posrednika pruže dokaze i predstave svoje potrebe, te po mogućnosti izbjegnu susret žrtve i počinitelja nasilja. Nužno je omogućiti da žrtva nasilja iznese svoj iskaz pred sudom, da svjedočenje u sudnici bude bez prisustva počinitelja nasilja u obitelji i/ili uz korištenje odgovarajućih komunikacionih tehnologija. Također, važno je osigurati mehanizam procjene rizika u suradnji sa svim relevantnim subjektima, uzimajući u obzir ponavljanje djela i pristup vatrenom oružju, kao i nove informacije koje mogu biti otkrivene u istrazi, te osigurati mehanizam obavještanja žrtve o svakom bjekstvu ili otpustu počinitelja na slobodu. Osim navedenog, nužno je uspostaviti odjele za potporu očevicima pri općinskim i kantonalnim sudovima i kantonalnim tužilaštvima.

Indikator na razini mjere	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljana vrijednost
% slučajeva u kojima su djeca prepoznata kao žrtve štice zaštitnom mjerom	Istraživanje BHEVAL	11,43% (2018)	80% (2027)

7.3.2. Mjera: Poboljšati efikasnost rada službenih osoba u slučajevima nasilja u obitelji

Rad ovlaštenih službenih osoba koja provode i prate provođenje zaštitnih mjera iz nadležnosti policije uređen je sistematizacijom radnih mjesta koja je različito uređena u pojedinim županijama. S obzirom na neujednačen pristup, nužno je kroz sistematizaciju radnih mjesta, poslove praćenja i provedbe zaštitnih mjera podići na višu razinu stručnih i osposobljenih ovlaštenih službenih osoba koje bi radile efikasniju provedbu i praćenje zaštitnih mjera.

Efikasnost rada službenih osoba unaprjeđuje se multisektorskom suradnjom, održavanjem periodičnih sastanaka i preuzimanjem odgovornosti svake institucije i pojedinca u postupku dokazivanja nasilja u obitelji i zaštite žrtve nasilja u obitelji.

Nužno je da edukacija službenih osoba obuhvati službene osobe koja izlaze na lice mjesta (policajci), vrše očevid, prikupljaju činjenice i dokaze koji upućuju na kazneno djelo nasilja (kriminalistički policajci i kriminalistički tehničari), službenike koji rade na provođenju i praćenju provedbe zaštitnih mjera, kao što su voditelji mjere, inspektor koji duži predmet i sl., ali i educiranje više razine koja se odnosi na šefove odjeljenja i sektora kriminalističke policije, kao i sektora za edukaciju pri kantonalnim ministarstvima unutarnjih poslova. Sustavom stručnih edukacija i certificiranja, osim

policijskih službenika nužno je obuhvatiti i sve druge osobe koja se susreću sa žrtvama i počiniteljima nasilja i/ili mogu pravovremeno prepoznati nasilje u obitelji, odnosno osobe koje rade na poslovima koji su u vezi sa ovom tematikom.

U oblasti pravosuđa nužno je provoditi dodatne edukacije tužitelja i sudija o postupanju u predmetima nasilja u obitelji, osobito kada je riječ o izricanju zaštitnih mjera, te mogućnostima suda da neovisno o prijedlogu zaštitne mjere, izrekne mjeru koja će imati najbolji efekt zaštite.

Indikator na razini mjere	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljana vrijednost
% slučajeva nasilja koje žrtve ne prijavljuju	Istraživanje EVAL	70,3% (2018)	10% (2027)
% educiranih sudija i tužitelja koji rade na poslovima nasilja u obitelji	CEST	Nema podataka	90% (2027)
% educiranih policijskih službenika koji rade na poslovima nasilja u obitelji	FMUP	Nema podataka	90% (2027)

VIII. Indikativni financijski okvir

INDIKATIVNI FINANCIJSKI OKVIR ZA PERIOD VAŽENJA STRATEŠKOG DOKUMENTA					
Oznaka strateškog cilja, prioriteta i mjere	Struktura financiranja (u %)*	Ukupno (KM)	Budžet institucije (KM)	Ostali izvori	
				(KM)	Naziv potencijalnog izvora
1. Strateški cilj	%	7.507.000	4.147.000	3.360.000	Budžeti institucija, projektna sredstva domaćih i međunarodnih organizacija
1.1. Prioritet: Poboľšati sustavnu prevenciju nasilja u obitelji	25,67	1.927.000	1.047.000	880.000	Budžeti institucija, projektna sredstva domaćih i međunarodnih organizacija
1.1.1. Mjera: Promocija tolerancije, nenasilja i rodne ravnopravnost u obitelji i društvu	7,43%	750.000	270.000	480.000	Budžeti institucija, projektna sredstva domaćih i međunarodnih organizacija
1.1.2. Mjera: Razvijati mehanizme ranog prepoznavanja nasilja i otklanjanja faktora rizika za nasilje u obitelji	13,87%	817.000	457.000	360.000	Budžeti institucija, projektna sredstva domaćih i međunarodnih organizacija
1.1.3. Mjera: Unaprijediti proces praćenja primjene propisa i usklađivanja sa stvarnim potrebama	3,56%	360.000	320.000	40.000	Budžeti institucija, projektna sredstva domaćih i međunarodnih organizacija
1.2. Prioritet: Unaprijediti sustav sveobuhvatne i efikasne zaštite žrtava nasilja u obitelji	19,18%	1.440.000	700.000	740.000	Budžeti institucija, projektna sredstva domaćih i međunarodnih organizacija
1.2.1 Mjera: Unaprjeđenje zaštite žrtava nasilja	2,28%	230.000	90.000	140.000	Budžeti institucija, projektna sredstva domaćih i međunarodnih organizacija
1.2.2 Mjera: Unaprjeđenje potpore žrtvama	7,04%	710.000	260.000	450.000	Budžeti institucija, projektna sredstva domaćih i međunarodnih organizacija
1.2.3 Mjera: Unaprjeđenje rada sa počiniteljima nasilja u obitelji	4,96%	500.000	350.000	150.000	Budžeti institucija, projektna sredstva domaćih i međunarodnih organizacija
1.3. Prioritet: Unaprijediti istražne i pravosudne radnje u slučajevima nasilja u obitelji	55,15%	4.140.000	2.400.000	1.740.000	Budžeti institucija, projektna sredstva domaćih i međunarodnih organizacija
1.3.1. Mjera: Poboľšati uvjete za žrtve nasilja, djecu žrtava i svjedoke tijekom istražnih i pravosudnih radnji	18,33%	1.850.000	850.000	1.000.000	Budžeti institucija, projektna sredstva domaćih i međunarodnih organizacija
1.3.2. Mjera: Poboľšati efikasnost rada službenih osoba u slučajevima nasilja u obitelji	42,52%	2.290.000	1.550.000	740.000	Budžeti institucija, projektna sredstva domaćih i međunarodnih organizacija
Ukupno iz strateškog dokumenta**	100%	100%	55,24%	44,76%	
PREGLED PO IZVORIMA (iznosi u KM i postocima) ujednačiti kolone sa planiranjem					
Budžetska sredstva		Kreditna sredstva	Sredstva EU		Ostale donacije
KM		KM	KM		KM
55,24%		0%	0%		44,76%

* Struktura sudjelovanja financiranja (u %) prioriteta i strateških ciljeva u ukupnom iznosu financiranja strateškog dokumenta.

** Struktura financiranja po izvorima financiranja.

Napomena: Sredstva za financiranje strateškog dokumenta se zasnivaju na projekcijama dostupnih i očekivanih financijskih sredstava u momentu izrade strateškog dokumenta.

IX. Evaluacija, implementacija, monitoring i izvještavanje

9.1. Evaluacija

Prema Uredbi o evaluaciji strateških dokumenata u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 74/19) za sve strateške dokumente u Federaciji BiH obvezne su:

- Ex-ante (prethodna evaluacija) koja se radi u fazi izrade strateških dokumenata, prije njihovog usvajanja i
- Evaluacija u toku koja se radi u predzadnjoj godini implementacije strateških dokumenata.

Ex-ante evaluacija se radi sa ciljem unaprjeđenja kvaliteta, relevantnosti i koherentnosti strateških dokumenata. Ex-ante evaluaciju Strategije uradio je neovisni evaluator i pripremio Izvješće o obavljenoj ex-ante evaluaciji Strategije.

Evaluacija u toku se radi sa ciljem utvrđivanja stupnja implementacije strateških dokumenata, te efektivnosti i efikasnosti planiranih mjera i rezultata prema zacrtanim ciljevima i očekivanjima, kao i sumiranja rezultata i osiguranja ulaznih elemenata za strateške dokumente za sljedeći planski ciklus. Evaluacija u toku će se raditi u predzadnjoj godini implementacije Strategije.

9.2. Implementacija

Implementacija Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u obitelji 2024-2027. vršit će se putem trogodišnjih i godišnjih planova rada organa uprave na svim razinama vlasti u Federaciji BiH. Način izrade trogodišnjih i godišnjih planova rada propisan je Uredbom o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvještavanju u Federaciji BiH.

Prilikom izrade trogodišnjeg plana rada, organi uprave imaju obvezu preuzeti relevantne mjere iz Strategije za čiju implementaciju su nadležni sa pripadajućim indikatorima, kao i polazne i ciljne vrijednosti indikatora za svaku godinu trogodišnjeg razdoblja.

U godišnji plan rada organi uprave svih razina vlasti preuzimaju odabrane programe/mjere iz trogodišnjeg plana rada. Godišnji plan rada je implementacioni dokument sa aktivnostima/projektima koji će se poduzimati na godišnjoj razini, kako bi se realizirali programi iz trogodišnjeg plana rada, te ostvarile mjere, prioriteti i strateški ciljevi iz strateškog dokumenta.

Ako organ uprave bilo koje razine vlasti, osim trogodišnjih i godišnjih planova rada, provodi i akcione planove za implementaciju strateških dokumenata, obveza je da se iz akcionih planova evidentiraju u godišnjim planovima rada.

Nakon usvajanja Strategije, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine će imenovati zasebno tijelo za praćenje provedbe Strategije. Ovo tijelo će imati ulogu planiranja i izvještavanja u procesu implementacije Strategije, te će o svom radu donijeti poseban akt.

9.3. Monitoring i izvještavanje

Monitoring predstavlja sustavno i kontinuirano prikupljanje, analiziranje i korištenje podataka i indikatora radi mjerenja napretka realizacije Strategije, u svrhu poduzimanja odgovarajućih mjera radi eventualnih korekcija i izvještavanja o ostvarenim rezultatima.

Za uspješnu provedbu monitoringa, sve organizacione jedinice u federalnom organu uprave, kantonalnom organu uprave, odnosno u općinskom/gradskom organu uprave, trebaju uspostaviti i redovito ažurirati evidencije o implementaciji Strategije kao i indikatore ostvarenja strateških ciljeva, prioriteta i mjera iz Strategije, te indikatore iz godišnjeg plana rada. Izvještavanje se vrši na godišnjoj razini s ciljem praćenja provođenja planiranih/projekata i ocjene doprinosa u ostvarivanju programa (mjera) organa i institucija na svim razinama vlasti.

U godišnjem izvješću o radu precizno se navodi da li su i u kojoj mjeri izvršene planirane aktivnosti iz godišnjih programa rada, zatim očekivani i ostvareni rezultati, planirana i utrošena sredstva za izvršenje i za eventualno neizvršenje, razlog za neizvršenje ili djelomično izvršenje.

Gender Centar Federacije BiH zajedno sa zasebnim tijelom za praćenje implementacije koje će se uspostaviti nakon usvajanja Strategije, svake godine će izrađivati izvješće o implementaciji.

X. Sažeti pregled strateškog dokumenta

SAŽETI PREGLED STRATEŠKOG DOKUMENTA				
Redni broj i oznaka	NAZIV	Indikatori i financijski izvori		
1. Strateški cilj	Smanjiti nasilje u obitelji	Indikatori strateškog cilja	Polazne vrijednosti indikatora*	Ciljne vrijednosti indikatora**
		% žena koje su u posljednjih 12 mjeseci doživjele neki oblik nasilja	19% (2018)	5% (2027)
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		4.147.000	3.360.000	7.507.000
1.1. Prioritet	Poboljšati sustavnu prevenciju nasilja u obitelji	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		% prijavljenih slučajeva nasilja odmah nakon doživljenog nasilja od sadašnjeg intimnog partnera	5% (2018)	25% (2027)
		% osoba koje smatraju da je nasilje u obitelji privatna stvar	25% (2018)	10% (2027)
		% žena koje znaju šta učiniti u slučaju doživljenog nasilja	23% (2018)	50% (2027)
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.047.000	880.000	1.927.000
1.1.1. Mjera	Promocija tolerancije, nenasilja i rodne ravnopravnost u obitelji i društvu	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		% žena žrtava nasilja u obitelji	79,11% (2020)	60% (2027)
		% objava u kojima je nasilje u obitelji obrađeno kao društveni problem, a ne senzacionalistički	14% (2018)	70% (2027)
		% medijskih objava u kojima je otkriven identitet žrtve	36% (2018)	5% (2027)
		% profesionalaca koji su završili stručne obuke za postupanje u slučajevima nasilja u obitelji	FMZ 35% (2019) FMUP, FMRSP i CEST nema podataka o početnom stanju	70% (2027)
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		270.000	480.000	750.000
1.1.2. Mjera	Razvijati mehanizme ranog prepoznavanja nasilja i otklanjanja faktora rizika za nasilje u obitelji	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		% žena žrtava nasilja korisnica programa ekonomskog osnaživanja žena	nema podataka o početnom stanju	10% (2020)
		% poslodavaca koji su spremni na zapošljavanje žrtava nasilja	18% (2018)	50% (2020)
		% djece koja su u predmetima nasilja u obitelji prepoznata kao žrtve nasilja	4,6% (2020)	20% (2020)

		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		457.000	360.000	817.000
1.1.3. Mjera	Unaprijediti proces praćenja primjene propisa i usklađivanja sa stvarnim potrebama	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		Broj izvješća o provedbi Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji prema Parlamentu Federacije BiH	0	1 godišnje
		% izmijenjenih propisa za koje su date preporuke	Nema podataka	100%
		Broj godišnjih izvješća/informacija koordinacionih tijela prema vladama	6 (2020)	11 godišnje
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		320.000	40.000	360.000
1.2. Prioritet	Unaprijediti sustav sveobuhvatne i efikasne zaštite žrtava nasilja u obitelji	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		% žrtva nasilja koje su štice zaštitnom mjerom u odnosu na broj prijavi	13,4% (2019)	100% (2027)
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		700.000	740.000	1.440.000
1.2.1. Mjera	Unaprjeđenje zaštite žrtava nasilja	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		% djece koja su prepoznata kao osobe koje se štite zaštitnim mjerama	5% (2019) 6%(2020)	20% (2027)
		% osoba koje su smještene u sigurne kuće u odnosu na broj prijavi	10% (2019)	5% (2027)
		% službenika koji smatraju da posao utječe negativno na njihovo zdravlje	31,2% (2021)	10% (2027)
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		90.000	140.000	230.000
1.2.2. Mjera	Unaprjeđenje potpore žrtvama nasilja	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		Broj poziva na SOS telefon 1265	501	1.500
		% usluga besplatne pravne pomoći u vezi sa nasiljem u obitelji	Nema podataka o početnom stanju	5% (2027)
		% žrtava nasilja korisnica programa ekonomskog osnaživanja	Nema podataka o početnom stanju	2% (2027)
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		260.000	450.000	710.000

1.2.3. Mjera	Unaprjeđenje rada sa počiniteljima nasilja u obitelji	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		% recidiva počinitelja nasilja u obitelji	2022. bit će kroz istraživanje	10% (2027)
		% certificiranih provoditelja psihosocijalnog tretmana	64% (2021)	100% (2027)
		% izrečenih zaštitnih mjera obvezan psihosocijalni tretmanom	12% (2019) 10,45 (2020)	40% (2027)
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		350.000	150.000	500.000
1.3. Prioritet	Unaprijediti istražne i pravosudne radnje u slučajevima nasilja u obitelji	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		% izvješća o počinjenom kaznenom djelu u odnosu na broj prijava	51% (2019)	90% (2027)
		% zahtjeva za izricanjem zaštitnih mjera u odnosu na broj prijava	26% (2019)	100% (2027)
		% izrečenih sankcija u odnosu na broj podnesenih izvješća o počinjenom kaznenom djelu	75% (2019) 33% (2020)	90% (2027)
		% izrečenih uvjetnih presuda	72% (2019) 75% (2020)	30% (2027)
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		2.400.000	1.740.000	4.140.000
1.3.1. Mjera	Poboljšati uvjete za žrtave nasilja, djecu žrtava i svjedoke tijekom istražnih i pravosudnih radnji	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		% slučajeva u kojima su djeca prepoznata kao žrtve štice zaštitnom mjerom	11,43% (2018)	80% (2027)
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		850.000	1.000.000	1.850.000
1.3.2. Mjera	Poboljšati efikasnost rada službenih osoba u slučajevima nasilja u obitelji	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		% slučajeva nasilja koje žrtve ne prijavljuju	70,3% (2018)	10% (2027)
		% educiranih sudija i tužitelja koji rade na poslovima nasilja u obitelji	Nema podataka	90% (2027)
		% educiranih policijskih službenika koji rade na poslovima nasilja u obitelji	Nema podataka	90% (2027)
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.550.000	740.000	2.290.000

XI. Sažeti pregled mjera

Veza sa strateškim ciljem	1. Smanjiti nasilje u obitelji		
Prioritet	1.1. Poboľšati sustavnu prevenciju nasilja u obitelji		
Naziv mjere	1.1.1. Promocija tolerancije, nenasilja i rodne ravnopravnost u porodici i društvu		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	Povećati svijest građana, kao i profesionalaca o nasilu u obitelji, njegovim uzrocima, posljedicama i faktorima rizika.		
Strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	% žena žrtava nasilja u obitelji	79,11% (2020)	60% (2027)
	% objava u kojima je nasilje u obitelji obrađeno kao društveni problem, a ne senzacionalistički	14% (2018)	70% (2027)
	% medijskih objava u kojima je otkriven identitet žrtve	36% (2018)	5% (2027)
	% profesionalaca koji su završili stručne obuke za postupanje u slučajevima nasilja u obitelji	FMZ 35% (2019) FMUP, FMRSP i CEST nema podataka o početnom stanju	70% (2027)
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	-		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 750.000 Izvor: Budžet i donatorska sredstva		
Period implementacije mjere	2024-2027		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine		
Nosioci mjere	Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine, Federalni zavod za programiranje razvoja, Federalno ministarstvo pravde, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Federalno ministarstvo zdravstva, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke i Federalno ministarstvo kulture i sporta		
Ciljne grupe	Građani/ke i uposlenici/ce u nadležnim institucijama		

Veza sa strateškim ciljem	1. Smanjiti nasilje u obitelji		
Prioritet	1.1. Poboľšati sustavnu prevenciju nasilja u obitelji		
Naziv mjere	1.1.2. Razvijati mehanizme ranog prepoznavanja nasilja i otklanjanja faktora rizika za nasilje u obitelji		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	Razviti sistem rane detekcije nasilja i eliminacije faktora rizika kako bi se pravovremeno djelovalo, te kako do nasilnog ponašanja, a posebno dugogodišnjeg nasilja u obitelji, uopće ne bi ni dolazilo		
Strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	% žena žrtava nasilja korisnica programa ekonomskog osnaživanja žena	nema podataka o početnom stanju	10% (2020)
	% poslodavaca koji su spremni na zapošljavanje žrtava nasilja	18% (2018)	50% (2020)
	% djece koja su u predmetima nasilja u porodici prepoznata kao žrtve nasilja	4,6% (2020)	20% (2020)
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	-		

Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 457.000 Izvor: Budžet i donatorska sredstva
Period implementacije mjere	2024-2027
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Federalno ministarstvo zdravstva, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke
Nosioci mjere	Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Federalno ministarstvo zdravstva, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke i Federalno ministarstvo kulture i sporta
Ciljne grupe	Građani/ke i uposlenici/ce u nadležnim institucijama

Veza sa strateškim ciljem	1. Smanjiti nasilje u obitelji		
Prioritet	1.1. Poboľšati sistemsku prevenciju nasilja u obitelji		
Naziv mjere	1.1.3. Unaprijediti proces praćenja primjene propisa i usklađivanja sa stvarnim potrebama		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	Unaprijediti proces praćenja primjene propisa i usklađivanja sa stvarnim potrebama		
Strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Broj izvještaja o provedbi Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji prema Parlamentu Federacije BiH	0	1 godišnje
	% izmijenjenih propisa za koje su date preporuke	Nema podataka	100%
	Broj godišnjih izvješća/informacija koordinacionih tijela prema vladama	6 (2020)	11 godišnje
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	-		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 320.000 Izvor: Budžet i donatorska sredstva		
Period implementacije mjere	2024-2027		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine		
Nosioci mjere	Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine, Federalni zavod za programiranje razvoja, Federalno ministarstvo pravde, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Federalno ministarstvo zdravstva, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke i Federalno ministarstvo kulture i sporta		
Ciljne grupe	Nadležne institucije		

Veza sa strateškim ciljem	1. Smanjiti nasilje u obitelji		
Prioritet	1.2. Unaprijediti sustav sveobuhvatne i efikasne zaštite žrtava nasilja u obitelji		
Naziv mjere	1.2.1. Unapređenje zaštite žrtava nasilja		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	Unaprijediti zaštitu žrtava nasilja kroz osiguranje prava i potreba žrtava nasilja, a posebno u obzir uzeti najbolji interes djece, te osigurati psihosocijalnu podršku prilagođenu životnoj dobi.		
Strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	% djece koja su prepoznata kao osobe koje se štite zaštitnim mjerama	5% (2019) 6%(2020)	20% (2027)
	% osoba koje su smještene u sigurne kuće u odnosu na broj prijava	10% (2019)	5% (2027)
	% službenika koji smatraju da posao utječe negativno na njihovo zdravlje	31,2% (2021)	10% (2027)

Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	-
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 90.000 Izvor: Budžet i donatorska sredstva
Period implementacije mjere	2024-2027
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike
Nosioci mjere	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Federalno ministarstvo zdravstva, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke, Federalno ministarstvo pravde
Ciljne grupe	Građani/ke i uposlenici/ce u nadležnim institucijama i organizacijama

Veza sa strateškim ciljem	1. Smanjiti nasilje u obitelji		
Prioritet	1.2. Unaprijediti sistem sveobuhvatne i efikasne zaštite žrtava nasilja u obitelji		
Naziv mjere	1.2.2. Unapređenje podrške žrtvama nasilja		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	Unaprijediti mehanizme podrške žrtvama nasilja kroz besplatnu pravnu pomoć, ekonomsko osnaživanje, smještaj u sigurne kuće, mehanizme informisanja i sl.		
Strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Broj poziva na SOS telefon 1265	501	1.500
	% usluga besplatne pravne pomoći u vezi sa nasiljem u obitelji	Nema podataka o početnom stanju	5% (2027)
	% žrtava nasilja korisnica programa ekonomskog osnaživanja	Nema podataka o početnom stanju	2% (2027)
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	-		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 260.000 Izvor: Budžet i donatorska sredstva		
Period implementacije mjere	2024-2027		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine		
Nosioci mjere	Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine, Federalni zavod za programiranje razvoja, Federalno ministarstvo pravde, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Federalno ministarstvo zdravstva, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke i Federalno ministarstvo kulture i sporta		
Ciljne grupe	Građani/ke i uposlenici/ce u nadležnim institucijama i organizacijama		

Veza sa strateškim ciljem	1. Smanjiti nasilje u obitelji		
Prioritet	1.2. Unaprijediti sustav sveobuhvatne i efikasne zaštite žrtava nasilja u obitelji		
Naziv mjere	1.2.3. Unapređenje rada sa počiniocima nasilja u obitelji		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	Unaprijediti programe rada sa počiniocima nasilja, kao i specijalizirane edukacije stručnjaka za provođenje psihosocijalnog tretmana počinioca nasilja.		
Strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	% recidiva počinitelja nasilja u obitelji	2022. bit će kroz istraživanje	10% (2027)
	% certificiranih provodioca psihosocijalnog tretmana	64% (2021)	100% (2027)
	% izrečenih zaštitnih mjera obavezan psihosocijalni tretmanom	12% (2019) 10,45 (2020)	40% (2027)

Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	-
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 350.000 Izvor: Budžet i donatorska sredstva
Period implementacije mjere	2024-2027
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike i Federalno ministarstvo zdravstva
Nosioci mjere	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Federalno ministarstvo zdravstva
Ciljne grupe	Počinioci nasilja u obitelji, osobe u faktoru rizika i profesionalci koji rade sa počiniocima nasilja

Veza sa strateškim ciljem	1. Smanjiti nasilje u obitelji		
Prioritet	1.3. Unaprijediti istražne i pravosudne radnje u slučajevima nasilja u obitelji		
Naziv mjere	1.3.1. Poboľšati uvjete za žrtave nasilja, djecu žrtava i svjedoke tokom istražnih i pravosudnih radnji		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	Unaprijediti provođenje istražnih i pravosudnih radnji kroz primjenu standarda kojim će se pružiti adekvatna pomoć žrtvama, te osigurati pristup informacijama o pravima žrtava i odgovarajućim službama podrške koje će im pomoći da njihova prava i interesi budu predstavljeni.		
Strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	% slučajeva u kojima su djeca prepoznata kao žrtve štićene zaštitnom mjerom	11,43% (2018)	80% (2027)
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	-		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 850.000 Izvor: Budžet i donatorska sredstva		
Period implementacije mjere	2024-2027		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Federalno ministarstvo pravde, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova		
Nosioci mjere	Federalno ministarstvo pravde, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova		
Ciljne grupe	Građani/ke i uposlenici/ce u nadležnim institucijama i organizacijama		

Veza sa strateškim ciljem	1. Smanjiti nasilje u obitelji		
Prioritet	1.3. Unaprijediti istražne i pravosudne radnje u slučajevima nasilja u obitelji		
Naziv mjere	1.3.2. Poboľšati efikasnost rada službenih lica u slučajevima nasilja u obitelji		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja*	Unaprijediti rad ovlaštenih službenih lica koja rade na poslovima postupanja u slučajevima nasilja u obitelji, kao i nosilaca pravosudnih funkcija		
Strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	% slučajeva nasilja koje žrtve ne prijavljuju	70,3% (2018)	10% (2027)
	% educiranih sudija i tužilaca koji rade na poslovima nasilja u obitelji	Nema podataka	90% (2027)
	% educiranih policijskih službenika koji rade na poslovima nasilja u obitelji	Nema podataka	90% (2027)

Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	-
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 1.550.000 Izvor: Budžet i donatorska sredstva
Period implementacije mjere	2024-2027
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Federalno ministarstvo pravde, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova
Nosioci mjere	Federalno ministarstvo pravde, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova
Ciljne grupe	Građani/ke i uposlenici/ce u nadležnim institucijama i organizacijama

